

Hoofdstuk 3

Terug naar inhoud

Terug naar hoofdstuk 2

Ambities voor een toekomstbestendige gemeente

§ 3.1

§ 3.2

§ 3.3

§ 3.4

Verder naar hoofdstuk 4

3.1

Ambitie bodem, water en natuur

We worden de natuurlijkste gemeente van Brabant! Om dat te bereiken maken we bodem en water leidend bij alle ruimtelijke ontwikkelingen.

Dit betekent dat het bodem- en watersysteem sturend wordt in bijvoorbeeld de keuzes waar we woningen bouwen, landbouw plaatsvindt en we natuur de ruimte geven. Dit is noodzakelijk om de gevolgen van de klimaatverandering het hoofd te kunnen bieden. Het bijzondere bodem- en watersysteem binnen onze gemeente met het breukenstelsel maakt dit extra urgent. Dit systeem met de daaropvolgende occupatiegeschiedenis is ook de basis voor het gevormde landschap en daarmee bepalend voor onze groene identiteit.

Behoud en versterking van de diversiteit in landschappen is dan ook een belangrijke voorwaarde om onze ambitie om de natuurlijkste gemeente van Brabant te worden waar te kunnen maken. Uiteraard hoort daar ook het ontwikkelen en versterken van onze natuurgebieden bij, als ook het versterken van de biodiversiteit binnen het gehele grondgebied.

Bodem, water & natuur

Transitie landelijk gebied

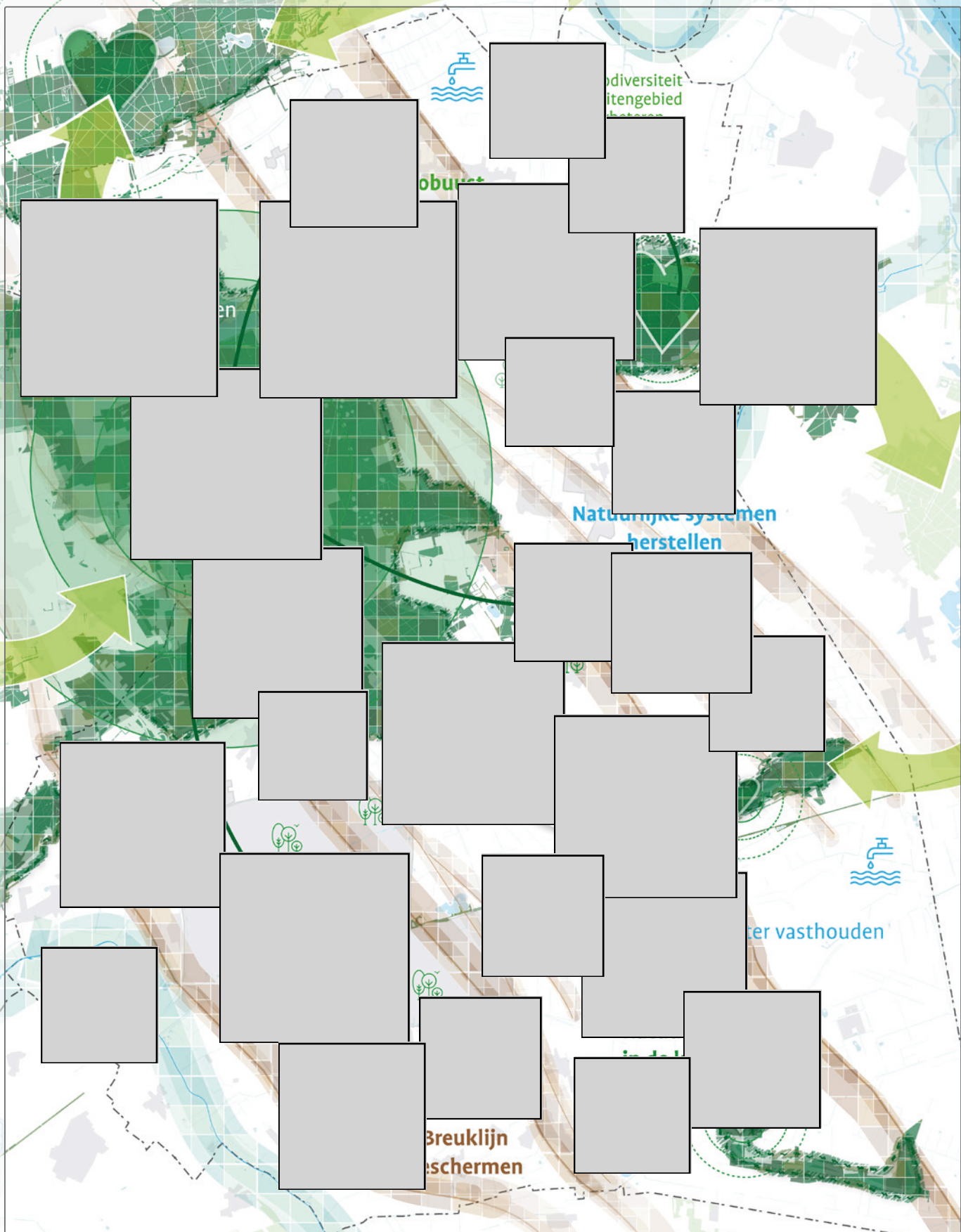

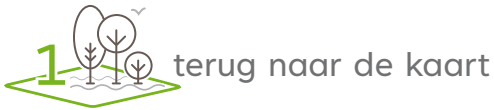
Mobiliteit & verstedelijking

Recreatie

3.1 a Breukenstelsel en wijstverschijnsel

Bescherming en daar waar mogelijk herstel van de geologische breuken is uitgangspunt bij elke ontwikkeling. Dit doen we in samenhang met verhoging van de grondwaterspiegel. Zo komen we tot het geleidelijk herstel van wijstverschijnselen en van de natuurlijke werking van de Peelrandbreukzone.

We verhogen de karakteristieke waarden van wijstgronden op kansrijke locaties, zoals in de omgeving van het Annabos in Uden en het Nieuwveld ten zuidoosten van Zeeland. We stimuleren eigenaren tot aangepast grondgebruik en passende landschapsinrichting. Waar zich kansen voordoen wordt ingezet op het omvormen van agrarische percelen naar natuur om zo tot zo optimaal mogelijk herstel van wijstverschijnselen en bijbehorende natuur te komen.

3.1 b Water vasthouden

We houden regenwater lokaal vast om ter plekke in de bodem te laten zakken. Dit doen we zoveel mogelijk in het stedelijk gebied of in een zone direct daarnaast. Zo voorkomen we piekafvoeren van water, beperken we overbelasting van benedenstrooms gebied en werken we aan een gezondere bodem. Ook voorkomen we zo dat er schoon water naar de rioolwaterzuivering stroomt.

Om water effectief te kunnen vasthouden, hebben we ruimte nodig, boven- en ondergronds. We kijken naar de mogelijkheden die de bodem, de omgeving en het landschap ons biedt om goed werkende maatregelen te kunnen treffen. We kleden deze bergingslocaties waar mogelijk fraai en natuurlijk in, en verhogen zo ook de kwaliteit en de beleving van de omgeving.

3.1 c Vernatten

Water lokaal vasthouden zorgt voor aanvulling van de grondwaterspiegel. We houden het water vast aan de hoge 'horst' zijde van geologische breuklijnen en gebruiken dit water voor grondwateraanvulling en om natuurgebied de Maashorst te vernatten. Het ultieme doel is om geen druppel regen die tussen de breuklijnen van de Peelrand breukzone valt, direct naar het regionale watersysteem af te voeren.

Daarbij zorgen we ervoor dat structurele grondwateroverlast wordt voorkomen en dat infiltratie van hemelwater bestaande bodemverontreinigingen niet aanvullend laat verspreiden.

3.1 d Stroomgebieden

We beschermen ons drinkwater tegen ongewenste lozingen. Om de oppervlaktewaterkwaliteit te verbeteren leiden we vervuild regenwater op een gecontroleerde wijze door de bodem, voordat het wordt geloosd op het oppervlaktewater. We borgen de berging- en ontwateringsfunctie van het stedelijk oppervlaktewater.

3.1 e Klimaatadaptatie

We beschermen de fysieke leefomgeving door deze klimaatveerkrachtig en water robuust te hebben ingericht in 2050, om zo het risico op wateroverlast, waterschade en maatschappelijke ontwrichting te beperken. We creëren bewustwording bij burgers, dat een korte tijd water op straat, onderdeel is van de veerkracht van het (afwatering)stelsel om extreme neerslag te verwerken.

We leveren een bijdrage aan bescherming van de gezondheid via doelmatige inzameling en transport van afvalwater.

3.1 f Vitale bodem

Het intensieve grondgebruik heeft ervoor gezorgd dat agrarische gronden zijn verdicht en minder vruchtbaar zijn geworden. Dit komt voornamelijk door het gebruik van bestrijdingsmiddelen en zware landbouwmachines.

We streven naar een meer vitale bodem. Dat is een bodem die vruchtbaar is, biodiversiteit huisvest, ziektes weert, water bergt en voedingsstoffen vasthoudt en gedoseerd afgeeft. Naast het levensvatbaar houden van de landbouw, kunnen we tegelijkertijd ook wateroverlast en verdroging verminderen en voorkomen, de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater verbeteren, en meer CO₂ in de bodem opslaan. Bodemleven en organische stofgehalte zijn belangrijke indicatoren voor een vitale bodem. Een vitale bodem draagt dus ook bij aan de klimaatdoelstellingen van de gemeente.

3.1 g Natuur en landschap versterken

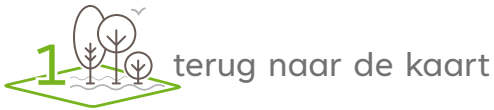
We willen de natuurlijkste gemeente van Brabant worden. Om dat te bereiken nemen we het versterken van groen/ landschap, natuur en biodiversiteit als uitgangspunt bij elke ontwikkeling en dat blijven we doen.

We beschermen en versterken de identiteit, en daarmee de kwaliteit, van onze diverse landschappen en stedelijke omgevingen. De grote opgaven, zoals klimaatadaptatie, de energietransitie en de transitie van de landbouw, benutten we om de kwaliteit van de groene leefomgeving te versterken.

Hiermee bieden wij onze inwoners een groene, gezonde leefomgeving en onze bezoekers een diversiteit aan fraaie landschappen en natuurgebieden.

Water langer lokaal vasthouden voor betere grondwaterspiegel

3.1 h Natuur verbinden

We verbinden onze natuurgebieden robuust met elkaar en met natuurgebieden in de grote regio, zoals het Groene Woud, Keent, Rijk van Nijmegen en De Peel. We doen dat via brede landschapszones met een groot percentage aan natuur en verbindende landschapselementen. Ontwikkelingen in deze zones zijn alleen mogelijk wanneer ze een bijdrage leveren aan dit doel.

De negatieve gevolgen van stikstof en verdroging op de natuur moeten minimaal tot staan worden gebracht. Biodiversiteitsverlies buigen we om naar herstel. Er is voldoende ruimte voor extensieve recreatie in onze natuurgebieden zonder negatieve invloed op kwetsbare natuur. Waar nodig worden voor het bereiken van deze doelen de natuurgebieden aan de buitenzijde uitgebreid. (Agrarische) ondernemers in de schil rondom onze natuurgebieden worden gestimuleerd tot een natuur inclusieve bedrijfsvoering.

3.1 i De Maashorst

Natuurgebied De Maashorst groeit uit tot een groot en aaneengesloten natuurgebied, van Herpen tot Uden en van Zeeland tot Oss. Een 3.500 hectare groot natuurgebied bestaande uit één robuust en samenhangend landschap met bos, heide, grazige vegetaties, vennen en stromende beekjes. Het natuurgebied als centrum van het omliggende landelijke gebied.

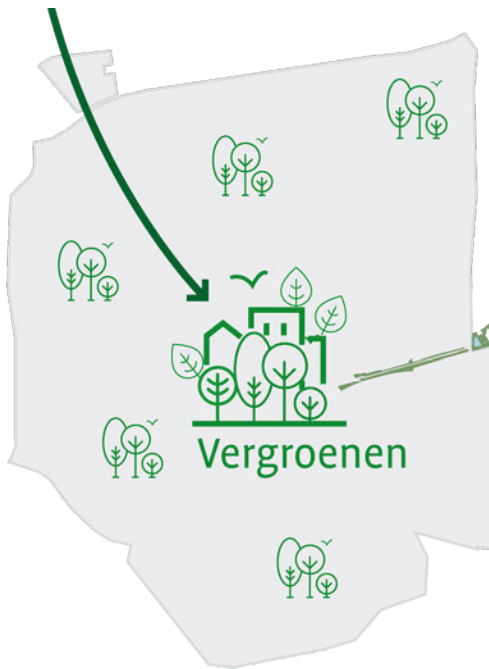
In 2050 is er in De Maashorst volop ruimte voor natuurlijke processen. De mens grijpt alleen in daar waar nodig. Ook hier zijn de negatieve gevolgen van stikstof en verdroging op de natuur minimaal tot staan gebracht en het liefst al omgekeerd.

3.1 j Natuur tot in de kern

We brengen de natuur in elke kern tot aan het centrum naar binnen. Dit doen we door het creëren van ruime, groene verbindingen tussen het centrum van elke kern en het buitengebied. De natuur in het buitengebied is hierdoor altijd dichtbij, dit daagt uit tot gezond bewegen en recreëren.

De meerwaarde die dit oplevert voor biodiversiteit wordt nog eens extra versterkt door het versterken van biodiversiteit onderdeel te maken van elk bouwplan.

3.1 k Kern vergroenen

We werken doorlopend aan het vergroenen van de kernen. Dit doen we door het uitvoeren van de 3 – 30 – 300 regel. Deze regel houdt in dat iedere bewoner van een kern vanuit zijn woning tenminste 3 bomen moet kunnen zien, dat 30% van de oppervlakte in elke wijk voorzien moet zijn van een bladerdak en dat iedereen binnen 300 meter vanaf zijn woning een park of groene ruimte moet kunnen bereiken van tenminste 1 ha.

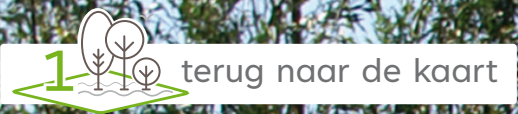
Een ambitieus uitgangspunt, dat moet zorgen voor een stedelijke omgeving die beter bestand is tegen extreem weer, waar mensen die lekkerder in hun vel zitten, meer naar buiten gaan en beter verbinding met elkaar maken. Ook zorgt dit voor versterking van de biodiversiteit in stedelijk gebied.

Om dit te bereiken verwijderen we overtollige verharding en vervangen deze door groen. Bij herstructurering van wijken en renovaties in de openbare ruimte is vergroening het uitgangspunt. Ook inwoners dagen we uit om stenen in hun tuin te verwijderen en te vervangen door groen en biodiversiteit te verhogen. Zo worden onze kernen omgevormd naar duurzame, klimaatadaptieve, gezonde en veilige groene leefomgevingen. Onze woonstraten zijn veilige, groene havens die uitnodigen tot spelen en bewegen.

3.1 l Biodiversiteit buitengebied verbeteren

PM

terug naar de kaart

**“Een gemeente van
de toekomst is een
gemeente in het
groen”**

De gemeente Maashorst staat de komende jaren voor tal van opgaven zoals de woningbouwopgave en klimaatadaptatie. Een prettige en gezonde leefomgeving voor mens en natuur wordt steeds belangrijker en daar gaan we de komende jaren integraal mee aan de slag. Om dit te kunnen realiseren speelt de aanwezigheid van voldoende en kwalitatief groen een belangrijke rol.

Vele inwoners van de gemeente Maashorst hechten een grote waarde aan groen om er te ontspannen, bewegen of elkaar te ontmoeten. Maar naast een prettige en aantrekkelijke woonklimaat, is groen ook het fundament voor een klimaatvriendelijke woonomgeving. Groen zuivert de lucht, draagt bij aan een aangename klimaat, zorgt voor de berging van water en stimuleert de biodiversiteit.

Belangrijk hierbij is dat het groen binnen de kern goed verbonden wordt met elkaar en dat de natuur vanuit het buitengebied doordringt tot in de kernen. Hiervoor zullen de bestaande groenblauwe structuren worden versterkt en uitgebreid om zo een samenhangend en ecologisch netwerk te vormen.

Naast deze hoofdstructuren zal er ook aandacht zijn voor een fijnmazig netwerk dat kleine groenplekjes met elkaar verbindt. Op deze manier kan iedereen genieten van groen dichtbij de eigen woning. Omdat er ook meer mogelijkheden ontstaan voor dieren en planten zal de biodiversiteit toenemen en boekt de natuur vooruitgang.

Er ontstaat een toekomstbestendige leefomgeving voor mens en natuur. Door de toenemende vraag naar woonruimte zullen de kernen van de gemeente Maashorst meer verdichten en komt er meer druk op

de openbare ruimte. Toch kan verdichting en vergroening goed samengaan door groen te kiezen als belangrijk basisprincipe bij nieuwe ontwikkelingen. Wij streven ernaar om de oppervlakte van groen binnen de kernen op peil te houden. Waar mogelijk benutten we zoveel mogelijk het bestaande groen, voegen we meer kwalitatief groen toe en verminderen we de oppervlakte verharding zodat er meer ruimte voor wateropvang ontstaat.

De realisatie van een groene en gezonde leefomgeving wordt ook versterkt als de gebouwen in het woongebied een samenspel vormen met de natuur. Natuurinclusief bouwen wordt gestimuleerd en vraagt om slim, innovatief en toekomstbestendige te ontwerpen met een beperkte impact op het milieu. De nieuw te bouwen woningen kunnen ook een bijdrage leveren aan het behoud en versterken van de biodiversiteit door beplanting aan te brengen tegen gevels, op daken en in (hang)tuinen.

Materialen kunnen zo veel mogelijk worden hergebruikt en bij de toepassing van nieuwe producten gaat de voorkeur naar biobased materialen. Ook de keuze voor modulaire woningen maakt aanpassingen gemakkelijker en geeft meer flexibiliteit naar de toekomst toe. De woningen worden energieneutraal, maar nog mooier is het als zij ook energie kunnen leveren.

Hydrologisch neutraal gebouwde woningen zorgen ervoor dat de nieuwe watersituatie op het terrein minimaal gelijk blijft aan de Ausgangssituatie. Het hemelwater kan opgevangen worden op daken of in een ondergrondse opslagruimte. Het water wordt bij voorkeur hergebruikt in huis of tuin of kan langer worden vastgehouden voor het infiltreren.

3.2

Ambitie transitie landelijk gebied

De agrarische sector vormt een belangrijk pijler in onze lokale economie. Daarbij gaat het niet alleen om de agrarische ondernemer en zijn gezin, maar ook om de toeleverende industrie, verwerkingsindustrie en innovatie. Dit betekent ook dat veel inwoners van onze gemeente direct of indirect afhankelijk zijn van de landbouw of de producten die in de landbouw worden geproduceerd.

Belang van landbouwsector voor de gemeente Maashorst

Daarmee is de landbouw niet alleen een belangrijke pijler in onze economie maar ook in onze maatschappij. Onze agrarische ondernemers zorgen voor de (lokale) productie van voldoende, gezond, duurzaam en betaalbaar voedsel van eigen bodem. Wij vinden het dan ook belangrijk dat landbouw en voedselproductie binnen ons grondgebied toekomstperspectief heeft.

Noodzaak van transitie landelijk gebied

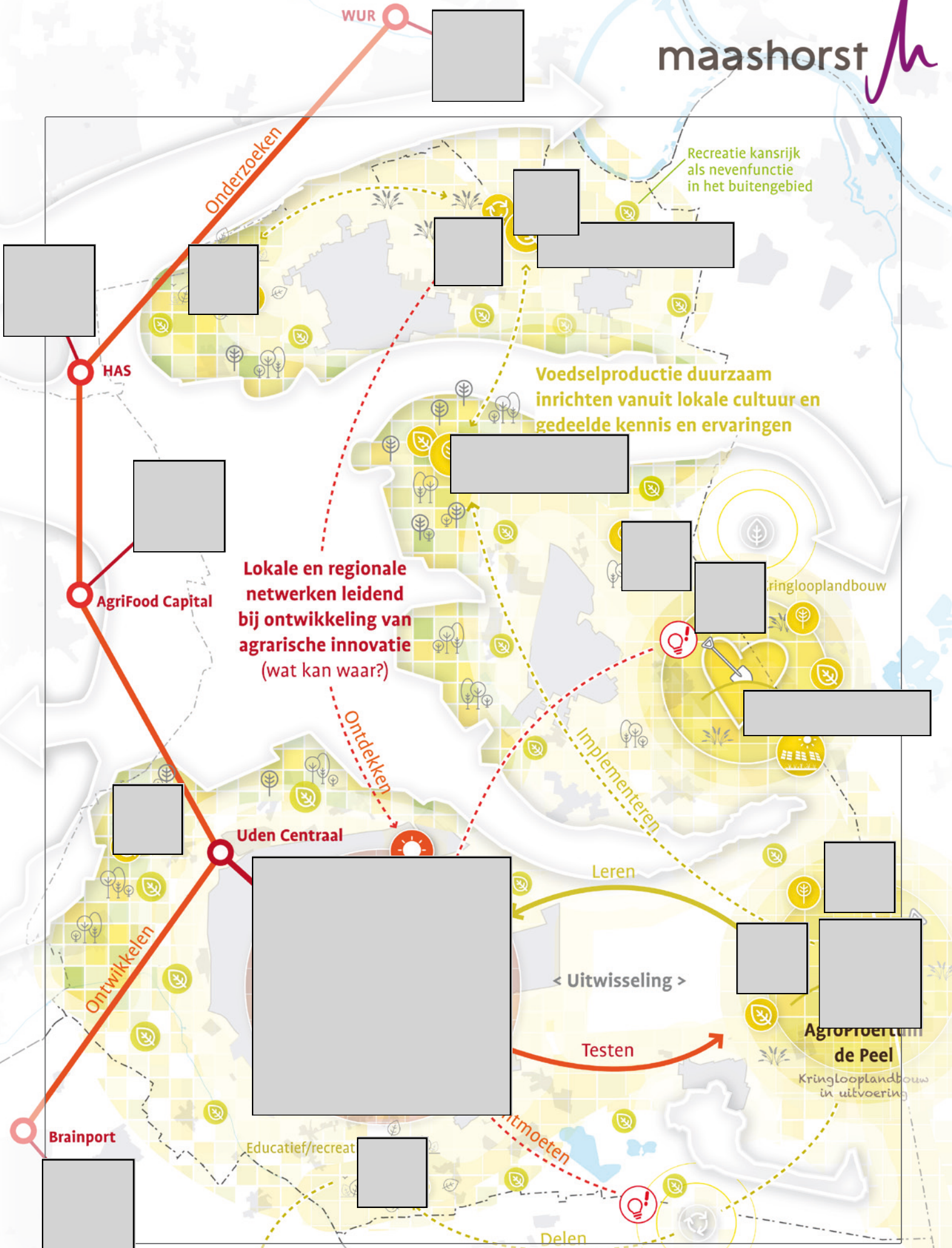
Landelijk wordt er ingezet op een transitie van de landbouw en het landelijk gebied. Dit wordt gezien als een voorwaarde voor het realiseren van de doelen op het gebied van natuur, stikstof, klimaat, bodem en water en gezondheid. In de gemeente Maashorst hebben we een groot buitengebied, waar de akker- en tuinbouw, en veehouderij sterk aanwezig zijn. Ook in onze gemeente zien we het belang van een transitie van de landbouw en het landelijk gebied.

We streven naar een buitengebied dat in de toekomst op meerdere vlakken gezonder is dan de huidige situatie. In sommige gebieden van de gemeente staat de bodem- en waterkwaliteit onder druk. In andere gebieden staat (ook) het woon- en leefklimaat er niet best voor. De agrarische sector is belangrijk voor onze gemeente en we willen ruimte blijven bieden aan de agrarische sector, maar nieuwe ontwikkelingen dienen wel bij te dragen aan de doelen die in de betreffende agrarische gebieden zijn opgesteld.

Toekomstbestendige landbouw in de gemeente Maashorst

We zien het belang van de agrarische sector voor onze gemeente. We blijven dan ook ruimte bieden voor de agrarische ondernemers. Deze ondernemers hebben behoefte aan duidelijkheid. Agrarische ondernemers moeten in staat worden gesteld om binnen gebiedsdoelen toekomstbestendige keuzes te maken voor hun bedrijf. Hierbij vinden wij het van belang om bedrijven een duidelijk perspectief te bieden: wat kan op welke plek en welke verandering is er nodig en mogelijk.

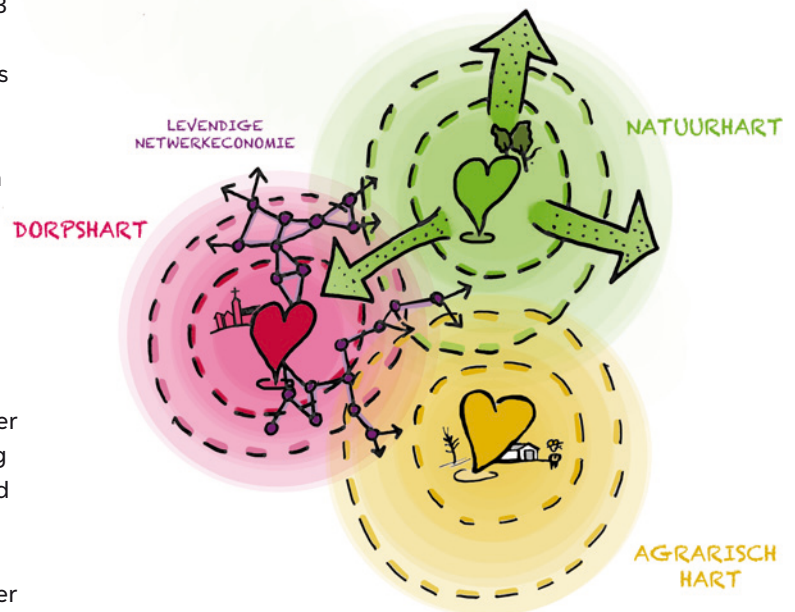

2 terug naar de kaart

Voor de landbouwtransitie onderschrijven we grofweg 3 gebieden of 'schillen':

1. De schil rondom natuurgebied de Maashorst: hier is landbouw mogelijk, in harmonie met de natuur;
2. De schil rondom de dorpskernen, veelal historisch waardevol cultuurlandschap: gemengd samenleven staat hier centraal
3. De jonge Peelontginningen (ten oosten van Odiliapeel en in de Graspeel): hier staat het produceren van agrarische producten voorop.

In alle drie de gebieden is en blijft perspectief voor de landbouw. Uitgangspunt voor alle gebieden is wel dat er bij nieuwe ontwikkelingen sprake is van een verbetering van de situatie. Het betreft verbeteringen op het gebied van onder andere bodemkwaliteit, waterkwaliteit, luchtkwaliteit, biodiversiteit, ruimtelijke kwaliteit, dierenwelzijn. Het perspectief voor de gebieden is echter wel verschillend.

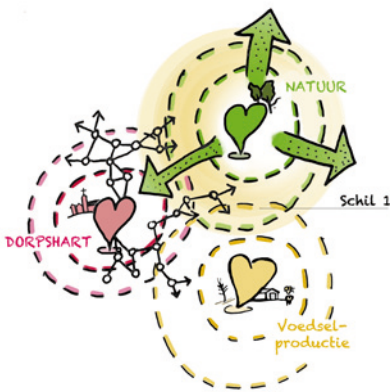
Hoe zetten we hier op in als Gemeente Maashorst?

We weten dat we in een transitiefase zitten voor het landelijk gebied. Deze transitie zal nog vele jaren duren. Het is voorstelbaar dat er in de toekomst andere (neven)functies in het buitengebied een plek kunnen krijgen, die nu nog niet voorstelbaar zijn. De gemeente Maashorst staat open voor goede initiatieven, op de goede plek, die een bijdrage bieden aan de verduurzaming van het buitengebied en die passen bij de doelen in de agrarische gebieden.

De nieuwe doelen vragen om een andere manier van denken en doen. Er moet veel meer in gezamenlijkheid gezocht worden naar agrarische mogelijkheden welke toekomstbestendig zijn. Er zijn veel stakeholders die veel kennis hebben van voedselproductie en de kwaliteiten van het buitengebied. Het is belangrijk om als gemeente meer aandacht te hebben voor de agrarische koplopers binnen de gemeente.

We vinden het belangrijk om ook het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties, bewoners, onderwijs en overheid te betrekken. Daarbij achten wij het van belang om ontmoeten te stimuleren. Graag bieden we in de gemeente Maashorst ruimte om samen te experimenteren en te leren. Dit gebeurt nu al in de Agroproeftuin de Peel, maar we zien ook kansen voor een Groene Campus. Het samenwerken met regionale netwerken blijft belangrijk.

We brengen ideeën samen bij de Groene Campus, experimenteren in de Agroproeftuin de Peel en bij de koplopers, en deze kennis kan geïmplementeerd worden bij de agrarische ondernemers. Op die wijze denken wij in gezamenlijkheid een toekomstbestendige oplossing te bieden aan de transitie van de landbouw.

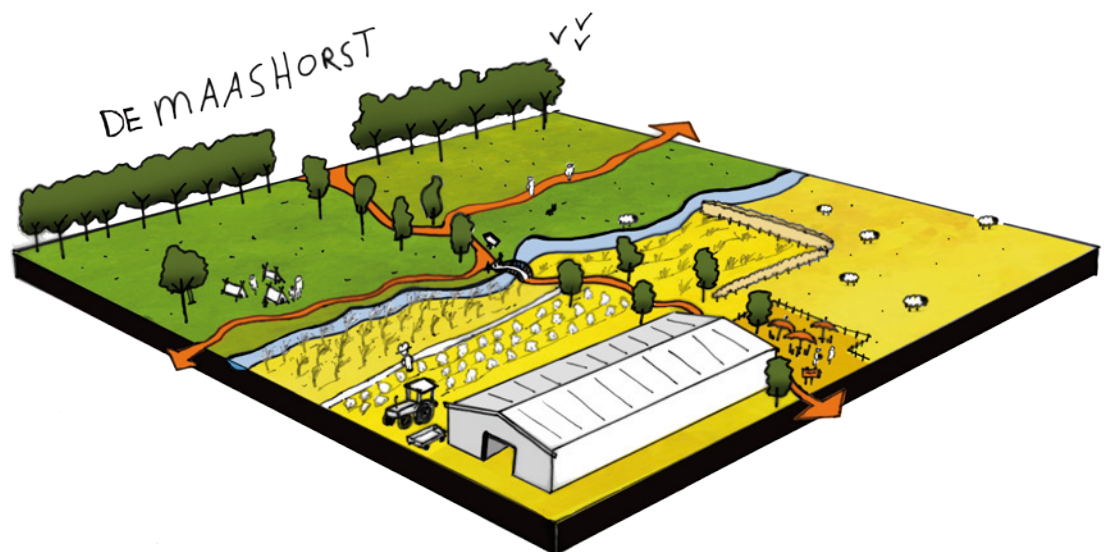
3.2 a Schil 1: Natuur Centraal

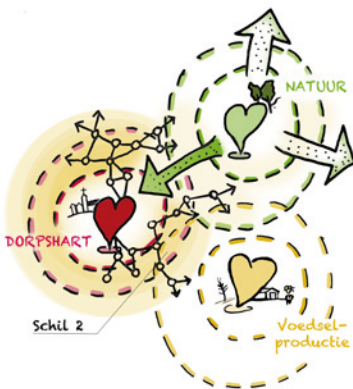
In en rondom natuurgebied de Maashorst wordt actief gewerkt aan natuurherstel. De Maashorst heeft naast natuurlijke droogte (door vermindering van neerslag en opwarming) ook te maken met niet-natuurlijke droogte door de onttrekking van grondwater ten behoeve van de landbouw.

De schil rondom natuurgebied de Maashorst bestaat uit een agrarisch landschap. Landbouw is hier zeker welkom maar altijd in harmonie met de natuur. Het accent móét liggen op verbeteren van de natuur- en bodemkwaliteit. Hier gaat gericht aandacht naar het verbeteren van de milieusituatie. Er liggen kansen voor het versterken van de natuur, biodiversiteit in combinatie met extensieve, kleinschalige landbouw (natuurinclusieve/ biologische landbouw) en extensieve recreatie.

Doelen:

- Verbetering van geurhinder
- Verbetering bodemkwaliteit en waterkwaliteit
- Geen nieuwe water onttrekkende activiteiten
- Verbetering van de luchtkwaliteit
- Verbetering van de biodiversiteit
- Meer ruimte voor verbredingsactiviteiten agrariërs, anders 'gekleurde' initiatieven en minder ruimte voor uitbreiding gangbare landbouw
- Verbetering van ruimtelijke kwaliteit.
- Ontwikkelen van natuur/EVZ/NNB

3.2 b Schil 2: Gemengd samenleven

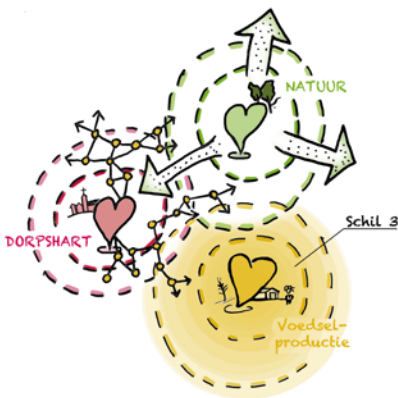
De volgende schil ligt daaromheen en kenmerkt zich door een agrarisch landschap welke verbindt. Enerzijds letterlijk, doordat het agrarisch landschap hier tussen de zes kernen ligt en daarmee de kernen van de gemeente Maashorst verbindt. Anderzijds figuurlijk, omdat het verschillende activiteiten met elkaar verbindt. Gemengd samenleven staat hier centraal.

Deze agrarische gebieden zijn reeds minder belastend voor omwonenden. Vooral rondom natuurgebieden en dicht bij de dorpen zetten we in op verbreding van de agrarische nevenactiviteit en het terugbrengen van de effecten van agrarische hoofdactiviteit. Er blijft ruimte voor landbouw, maar die moet in harmonie zijn met de andere gebruikers van het gebied. Met name in de kleine kernen en bebouwingsclusters speelt het probleem van geurhinder.

Het gebied Rietbroek ten noorden van Schaijk / Reek behoort ook tot deze verbindende schil, hoewel het een wat andere verschijningsvorm en gebruik kent. In dit gebied liggen mogelijkheden voor wat grootschaligere productie, mits er uiteraard wordt bijgedragen aan de benoemde doelen.

Doelen:

- Verbetering van geurhinder
- Verbetering bodemkwaliteit en waterkwaliteit
- Geen nieuwe water onttrekkende activiteiten
- Verbetering van de luchtkwaliteit
- Verbetering van de biodiversiteit
- Meer ruimte voor verbredingsactiviteiten agrariërs, anders 'gekleurde' initiatieven en minder ruimte voor ontwikkeling agrarisch verdienmodel
- Verbetering van ruimtelijke kwaliteit, wordt gekoppeld aan nieuwe ontwikkelingen.
- Verbetering van de volksgezondheid.

3.2 c Schil 3: Agrarische productie

Bij de derde schil gaat het voornamelijk om het gebied rondom de jonge Peelontginning. Dit gebied is dunner bevolkt en kenmerk zich door een grootschalig agrarisch landschap. In onze gemeente is dit een gebied waar het produceren van agrarische producten plaatsvindt.

Hoogproductieve landbouw blijft hier mogelijk, waarbij verbetering zich richt op de doelen van verbetering van woon- en leefklimaat en versterken van biodiversiteit en de bodem. Ruimte voor bedrijfsontwikkeling is mogelijk wanneer er dus meerwaarde voor deze doelen behaald kan worden.

Nieuwe functies zoals energieopwekking, het liefst in de combinatie met teelten ('Agro-PV'), is hier mogelijk wanneer er met name op het doel 'Verminderen overlast & verbeteren gezondheid' een aanzienlijke meerwaarde wordt bereikt.

In deze schil onderscheiden we in ieder geval twee gebieden: de jonge ontginningsgronden ten oosten van Odiliapeel en de Graspeel. Deze gebieden hebben hun eigen relevante omgevingsaspecten.

terug naar de kaart

Jonge Ontginningsgronden ten oosten van Odiliapeel

De milieusituatie is een knelpunt in dit gebied. De vruchtbaarheid van de bodem staat onder druk en de luchtkwaliteit (fijn stof) en het waterbergend vermogen van de ondergrond zijn het slechtst van de hele gemeente. Nieuwe ontwikkelingen, die een verslechtering van de milieusituatie teweegbrengen, zijn hier dan ook niet meer mogelijk.

Tegelijkertijd is dit wel één van de gebieden in de regio dat een dergelijke druk kan verdragen, mede door de zeer beperkte aanwezigheid van kwetsbare functies in het gebied. Om effecten geconcentreerd op te laten treden, houden we in dit gebied sterker dan in andere gebieden vast aan de aanwezige veehouderijen. Het toevoegen van kwetsbare objecten sluiten we op voorhand uit, omdat dit mogelijk de voedselproductie in de weg kan zitten.

> Doelen in dit gebied:

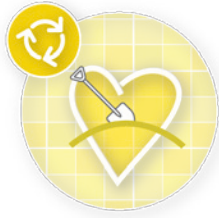
- Activiteiten gericht op (lokale) voedselproductie / energieopwek / biobased materialen
- Verbetering van geurhinder
- Geen verslechtering van bodemkwaliteit
- Geen verslechtering van waterkwaliteit
- Stimuleren van het bufferen van water (liefst geen wateronttrekkende activiteiten toevoegen)
- Geen versturende activiteiten voor de breuken
- Geen verslechtering van de luchtkwaliteit
- Geen verslechtering van de biodiversiteit
- We kijken kritisch naar de invloed op de ruimtelijke kwaliteit. In principe willen we geen verslechtering van de ruimtelijke kwaliteit.

Graspeel

Vergeleken met de jonge ontginningsgronden ten oosten van Odiliapeel is de verweving tussen functies in de Graspeel al groter. Dat betekent dat er meer 'medegebruikers' in het gebied voorkomen. Als gemeente sturen we actiever op het verbeteren van de milieusituatie. Nieuwe ontwikkelingen die een verslechtering inleiden zijn niet mogelijk. We staan geen nieuwe kwetsbare functies toe die het bedrijfsmodel van agrariërs hinderen.

> Doelen in dit gebied

- Activiteiten gericht op (lokale) voedselproductie
- Verbetering van geurhinder
- Geen verslechtering van bodemkwaliteit
- Geen verslechtering van waterkwaliteit.
- Geen nieuwe water onttrekkende activiteiten
- Verbetering van de luchtkwaliteit
- Geen verslechtering van de biodiversiteit
- We kijken kritisch naar de invloed op de ruimtelijke kwaliteit. In principe willen we geen verslechtering van de ruimtelijke kwaliteit.

3.2.d Productie (bio-based bouw) materialen

Naast de productie van voedsel ligt er potentie voor de productie van bio-based bouw materialen die noodzakelijk is voor de verduurzaming van de bebouwde omgeving van onze gemeente en een bijdrage kan leveren aan nieuwe perspectieven/verdienmodellen voor de landbouw. Vanwege de grootschalige uitstraling passen deze functies het beste in de derde schil.

3.2.e zonnepanelen / agropV

De gemeente Maashorst heeft een opgave om energie op te wekken. Zonnepanelen worden in eerste instantie op dak geplaatst, maar de behoefte is groot en daarom moeten we ook de mogelijkheden in het buitengebied onderzoeken. Het zoeken naar dubbelgebruik van de opwek van zonne-energie in combinatie met het telen van gewassen, de zogenaamde agri-PV heeft onze voorkeur. Daarmee hoeft landbouwgrond niet verloren te gaan. **PM**

3.2.f Landschapsbeheer

De gemeente Maashorst heeft een groot buitengebied waarin de agrarische sector één van de grootste grondeigenaar en –gebruiker is. Daarmee zijn zij een grote beheerder van het landschap en heeft het een grote invloed op de inrichting en kwaliteit van landschap en natuur maar ook op de biodiversiteit/ecologie en klimaatopgave. De gemeente Maashorst wil ondernemers handvatten kunnen bieden bij het uitvoeren van landschapsbeheer. We delen goede voorbeelden uit de gemeente en de regio (op de ‘Groene Campus’, zie 3.2 j) en verwijzen ondernemers naar de juiste organisaties die hen kunnen helpen bij deze activiteiten.

3.2.g Ondersteunende nevenactiviteiten (zorg/recreatie/educatie)

Het buitengebied leent zich, in de eerste en tweede schil, voor recreatieve, educatieve en zorggerelateerde (neven)activiteiten. Zo zijn inwoners met een mentale kwetsbaarheid bijvoorbeeld gebaat bij een prikkelarme omgeving. Het buitengebied heeft kwaliteiten die passen bij deze zorgbehoefte. Er is in onze gemeente behoefte aan dagbesteding en woonplekken waar bewoners rust en ruimte kunnen ervaren. Dit biedt kansen voor agrarische bedrijven die naast een extensivering van hun agrarische activiteit een nevenactiviteit zoeken, of die willen omschakelen.

Het buitengebied leent zich ook goed voor recreatieve en educatieve activiteiten. Agrarische ondernemers in schil 1 en 2 krijgen ruimte om nevenactiviteiten te ontwikkelen die onze toeristisch-recreatieve kwaliteiten versterken. Vanuit maatwerk is er ruimte voor initiatieven. **(zie ook 3.4.f. Recreatie als agrarische nevenfunctie)**

terug naar de kaart

3.2.h wonen in het buitengebied

In het buitengebied wordt ook gewoond, al is dit niet de primaire functie van het buitengebied. Er zijn verschillende bebouwingslinten en -concentraties in de gemeente, die van oudsher zo gegroeid zijn. Het uitgangspunt voor woningbouw is inbreiding in de kernen voor uitbreiding in het buitengebied. We blijven terughoudend met het toevoegen van woningen in het buitengebied, om de structuur en de kwaliteit van het landschap en de beleving van rust en ruimte te behouden.

De transitie van de landbouw vraagt echter ook dat we kijken naar kansen die woningbouw wellicht zou kunnen bieden voor het uitvoeren van de benodigde transitie. Hiervoor zien we mogelijk kansen aansluitend bij de bestaande kernen en/of bebouwingsconcentraties, in de tweede schil. Het toevoegen van woningen in de derde schil is in principe niet wenselijk, al blijft dit maatwerk.

3.2.i Agroproeftuin de Peel

Op de proeflocatie van AgroProeftuin de Peel aan de Middenpeelweg worden op 35 hectare door agrarische ondernemers in samenwerking met kennisinstellingen vernieuwende (eiwit) teelten en verduurzaming van bestaande gewassen uitgetest. In het kader van kringlooplandbouw (het tegengaan van verspilling) en regeneratieve landbouw (het herstellen van het verspilde) kan het ook nodig zijn om het combineren van agrarische functies te gaan testen.

In proeftuinen kunnen voorlopers op het gebied van kringlooplandbouw hun ideeën in de praktijk testen en verbeteren. Hiervoor kan experimenteerruimte voor vernieuwende bebouwing (b.v. op de proeflocatie) en regelgeving nodig zijn. De gemeente Maashorst wil zich er voor inzetten om de mogelijkheden voor het uitgebreider experimenteren op de proeflocatie mogelijk te maken.

3.2.j Groene Campus Uden

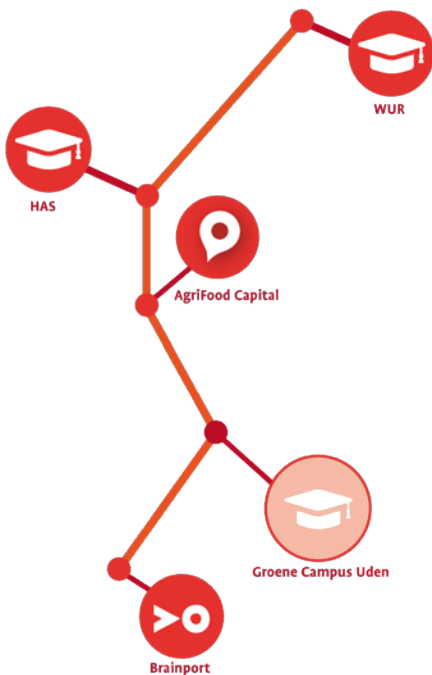
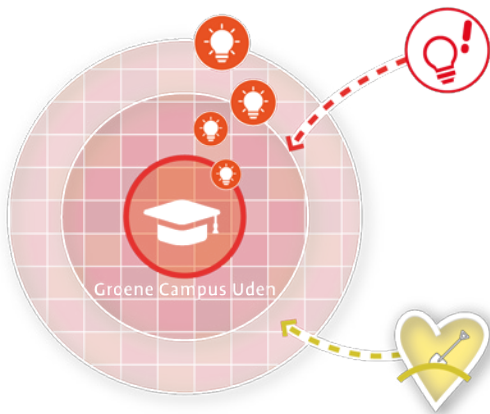
In de gemeente Maashorst hebben we goede agrarische ondernemers, in verschillende vormen van landbouw. De transitie landbouw vraagt om nieuwe oplossingen. Daarom faciliteren we een sterkere samenwerking tussen onderwijs, ondernemers, markt en overheid. In de Agroproeftuin de Peel wordt geëxperimenteerd met nieuwe vormen van landbouw. De gemeente Maashorst vindt het belangrijk om deze triple Helix samenwerking nog meer ruimte te geven.

We zien kansen voor een Groene Campus binnen de gemeente Maashorst. Dit is een samenwerkingsvorm die letterlijk landt in de gemeente. Hier komen onderzoekers, studenten, agrariërs en andere ondernemers, en ambtenaren samen. Met deze samenwerkingsvorm wordt nagedacht over nieuwe vormen van landbouw en ander groen ondernemerschap en met deze ideeën wordt in de praktijk geëxperimenteerd binnen de gemeente Maashorst. De opbrengsten van deze experimenten worden gedeeld, waardoor stakeholders handvatten hebben om de transitie in de landbouw mee vorm te geven. De groene campus speelt ook een belangrijke rol in de praktijkgerichte opleiding van de boeren van de toekomst en andere toekomstige groene werknemers en ondernemers. Daarom zoeken we de samenwerking met HAS Green Academy (HBO) en Yuverta (MBO).

3.2.k Samenwerking regiopartners (netwerken)

De opgaven in het landelijk gebied spelen voor alle gemeenten in onze regio. Het is belangrijk om kennis en kunde met elkaar te delen, elkaar te inspireren met goede voorbeelden en samen op te trekken waar we het als gemeente niet alleen kunnen. De inzet bij de verschillende manieren van regionale samenwerking blijft vanwege de grote opgaven, belangrijk en we willen hier als gemeente Maashorst aan blijven deelnemen.

In de provincie Noord-Brabant en in de Regio Noord-Oost-Brabant (RNOB) wordt intensief gewerkt aan de transitie van het landelijk gebied, de gemeente Maashorst is hierbij aangehaakt. De gemeente Maashorst is betrokken bij de kopgroep Transitie Landbouw en is betrokken bij de uitvoering van projecten in het kader van de Regiodeal. AgroProeftuin de Peel is samen met de twee andere proeflocaties (open teelten proefbedrijf 'Vredepeel' en het Praktijkcentrum voor precisielandbouw) belangrijk voor het daadwerkelijk experimenteren en leren. We willen de nauwe samenwerking met de provincie Noord-Brabant, RNOB en AgriFood Capital voortzetten.

Terug

Kringlooplandbouw

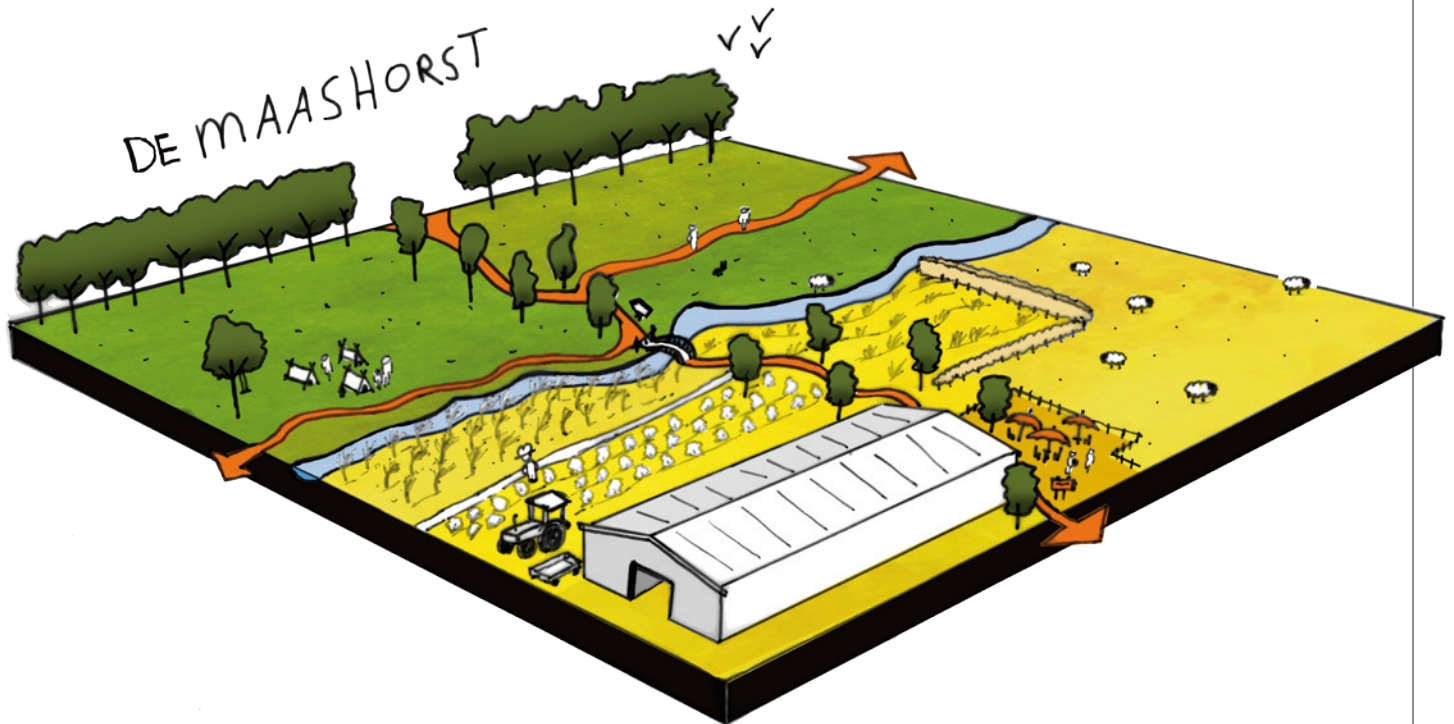
Er liggen veel opgaven in het landelijk gebied. Een van de opgaven is om de voedselproductie op een andere wijze vorm te geven, zodat die minder nadelige gevolgen heeft voor de fysieke leefomgeving. Kringlooplandbouw is daarbij een belangrijk uitgangspunt.

Bij kringlooplandbouw worden de kringlopen 'zo dichtbij als mogelijk en zo ver weg als nodig' gesloten. Optimaal benutten van reststromen betekent niet altijd dat kringlopen op bedrijfsniveau of zelfs op lokaal niveau gesloten kunnen worden. Dat hoeft ook niet.

Kringlooplandbouw maakt deel uit van een circulair voedselsysteem, dat in principe de hele wereld omvat. De inzet is om te zorgen dat kringlopen op nationaal en mondiaal niveau zoveel mogelijk gesloten worden. Kringlooplandbouw biedt ruimte aan een breed scala van bedrijfstijlen en verdienmodellen, afhankelijk van de omgeving, beschikbare grondstoffen en markten en afzetmogelijkheden. Kortom, een variatie aan bedrijvigheid van intensief tot extensief, van klein tot groot en van low-tech tot high-tech.

voor de veehouder betekent kringlooplandbouw dat hij vooral gebruik maakt van ruwvoer uit eigen land en van reststromen uit akkerbouw, tuinbouw en de voedingsindustrie en de rest van de voedselketen, en dus zo min mogelijk plantaardige eiwitten die ook geschikt zijn voor menselijke consumptie, aan dieren voert. Daarbij kijkt de veehouder ook naar grondstoffen voorbij de horizon, zoals zeewier. Verder produceert hij mest van goede kwaliteit door al in de stal of de mestkelder feces en urine te scheiden.

Voor de akkerbouwer betekent kringlooplandbouw dat hij zoveel mogelijk gebruik maakt van dierlijke mest, compost en gewasresten om het bodemleven te stimuleren. Kunstmest wordt alleen gericht ingezet op de momenten dat het gewas extra voeding nodig heeft.

Verder maakt hij maximaal gebruik van agrobiodiversiteit op en in de bodem en teelt hij bij voorkeur robuuste dubbeldoelgewassen, waarvan de resten (bladeren, stengeldelen) bruikbaar zijn als veevoer of plantenvoeding.

Zoals gezegd is kringlooplandbouw geen blauwdruk, maar een gezamenlijke zoektocht naar nieuwe perspectieven voor de voedselvoorziening en daarmee voor agrarisch Nederland. Het ontwikkelen van een circulair voedselsysteem, met kringlooplandbouw daarbinnen als een integraal onderdeel, is een enorme uitdaging voor agrarisch Nederland. Een omwenteling die vergelijkbaar is met de omwenteling naar de hoogproductieve landbouw van de jaren vijftig en zestig.

Boeren spelen in deze omwenteling weliswaar de hoofdrol, maar ze kunnen het niet alleen. Een transitie als deze vraagt om de inzet van alle partijen om de technische, economische, wettelijke en maatschappelijke barrières te overwinnen. Belangrijk daarbij is de ontwikkeling van een divers palet aan nieuwe verdienmodellen en daarbij passende bedrijfsmodellen en ketenpartners. Nederland kan daarbij, net als in de jaren vijftig, voorop lopen en kringlooplandbouw tot uitgangspunt maken van het mondiale duurzame landbouwsysteem van de toekomst. Met een Nederlandse agrosector die verdienstelijk blijft bijdragen aan een vitale handelsbalans.

3.3

Mobiliteitstransitie, voorzieningen & verstedelijking

Deze ambitiekaart bestaat uit drie thema's, die een sterke mate van samenhang kennen. We behandelen achtereenvolgens de ambities met betrekking tot de 'mobiliteitstransitie', de 'voorzieningen' en de 'verstedelijking' in onze gemeente.

Deze drie thema's staan direct met elkaar in verbinding, en er zijn diverse dwarsverbanden te leggen tussen de ambities. Zo bevat de 'mobiliteitstransitie' ambities omtrent duurzamere vormen van transport, waaronder het stimuleren van lopen en fietsen. Dit overlapt met de thema's 'voorzieningen' en 'verstedelijking', waarbij we kiezen voor inbreiding boven uitbreiding; doordat we verdichten rondom bestaande voorzieningen, is er vanzelf minder autoverkeer nodig.

Hetzelfde geldt bijvoorbeeld voor het principe van de deelmobiliteit-hub: hoe meer mensen de auto aan de rand van het dorp parkeert, en vanaf daar te voet of op de fiets naar huis gaat, hoe prettiger het woon-/leefklimaat in onze kernen. Door ook op deze locaties te kiezen voor een zekere mate van (duurzame/klimaatadaptieve) verstedelijking, onder andere met nieuwe woon-/werkmilieus, wordt ook het draagvlak voor andere vormen van mobiliteit (bijv. een hoogfrequente busverbinding) groter.

Uiteindelijk leiden alle drie de thema's naar hetzelfde doel: een gezonde gemeente met een sterke netwerkeconomie, een goede woonkwaliteit en een minimale ecologische footprint.

Mobiliteit & verstedelijking

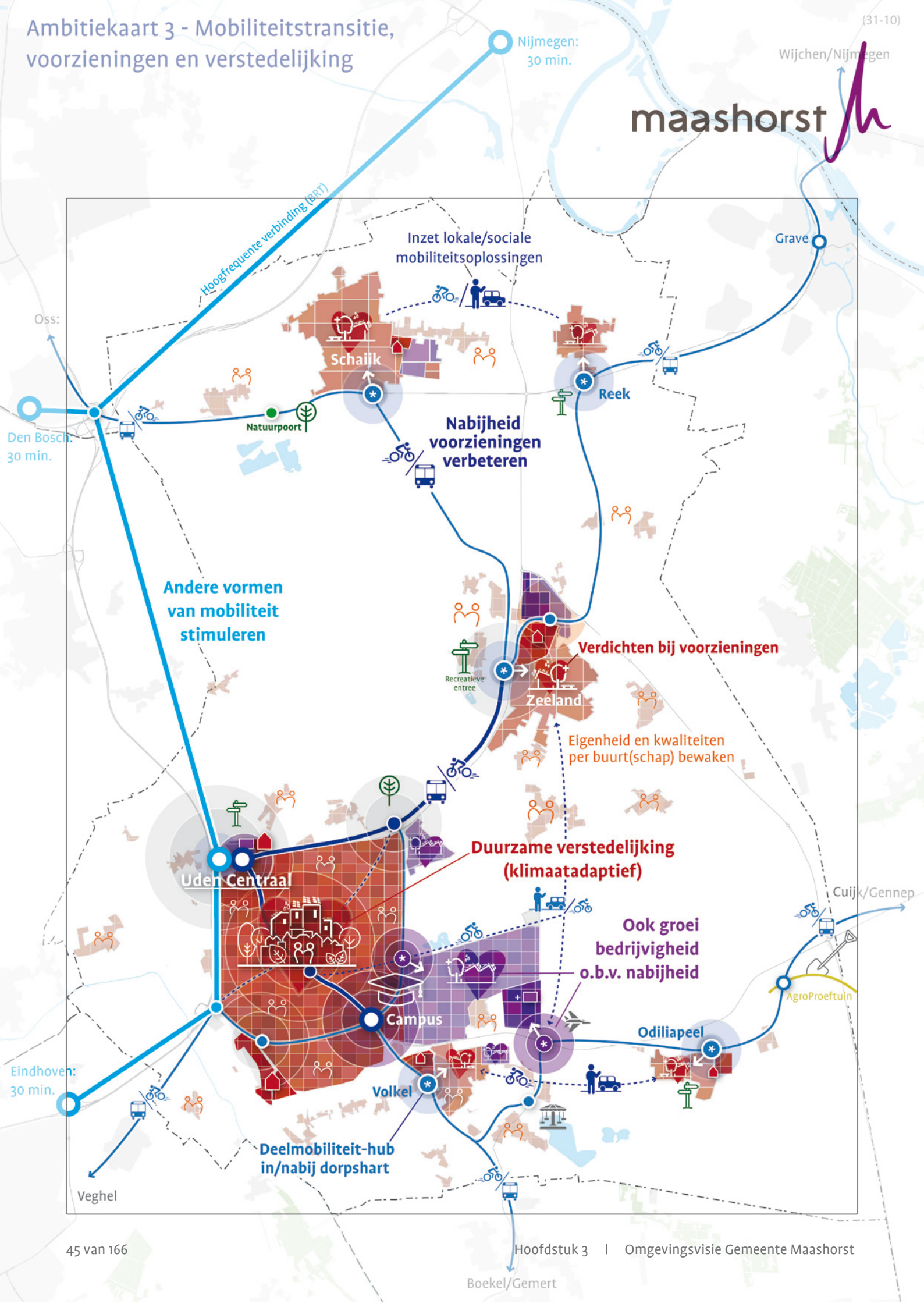
3.3.1 Mobiliteitstransitie

In 2050 is het STO(M)P principe de norm. Hierbij staat de auto niet langer centraal bij de inrichting van de ruimte. We gaan eerst uit van voetgangers (Stappen), vervolgens fietsers (Trappen), dan het OV (Openbaar vervoer) en MaaS (Mobility as a Service) en pas als vijfde de privéauto.

Daarmee komt de personenauto in de toekomst op de laatste plaats, een grote verandering. Op dit moment staat deze in het gebruik, denken en in de gedane investeringen namelijk nog altijd op één. Toch is dit, vanuit de wens om duurzamer te gaan leven in Maashorst, niet langer wenselijk. Er moet iets veranderen om het gebruik van de privéauto terug te dringen.

In deze verandering, deze mobiliteitstransitie, zetten we in op **nabijheid** als leidend principe. Dit doen we enerzijds door andere keuzes te maken met

maashorst

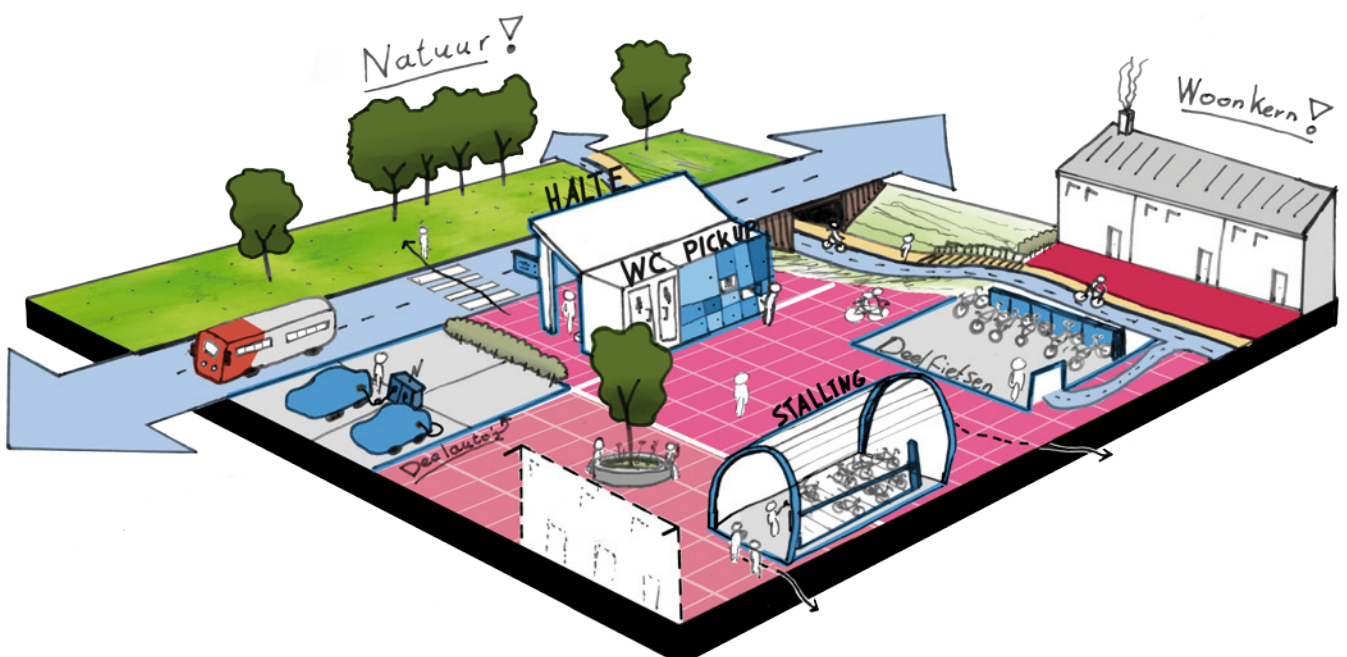
3 terug naar de kaart

betrekking tot voorzieningen en verstedelijking (zie 3.3.2 en 3.3.3); hierdoor worden actieve vormen van mobiliteit (lopen en fietsen) vanzelf aantrekkelijker. Anderzijds passen we ook de prioritering van ons transportnetwerk aan: naast lopen en fietsen krijgt ook het openbaar vervoer meer ruimte en aandacht.

Zo willen we een kwaliteitssprong maken in de (hoogfrequente bus)verbinding met de stedelijke knooppunten in de regio om ons heen en met de voorzieningen in onze eigen gemeente. Niet elke voorziening kan immers in elke kern aanwezig zijn, maar we kunnen voorzieningen (waaronder ook onze prachtige natuur) wel goed bereikbaar maken vanuit alle kernen!

Daarbij focussen we ons op de aanleg van een goed netwerk van **deelmobiliteitshubs**, knooppunten waar mensen kunnen overstappen tussen verschillende vervoersmiddelen (zie ook illustratie hieronder). Dit is niet alleen een bushalte, maar zeker ook een verzamelplek voor deelfietsen, deelauto's, deelscooters of misschien zelfs elektrische steps. Deze deeleconomie, of 'Mobility as a Service', leidt tot een veel duurzamer gebruik van ruimte en grondstoffen. Zo bouwen we, stap voor stap, aan een gemeente waar de privéauto steeds minder vanzelfsprekend de eerste optie wordt.

We lichten de onderdelen van deze mobiliteitstrantitie hieronder nogmaals, iets uitgebreider, toe. We doen dit op de 'nieuwe' (STOMP) volgorde: eerst stappen, dan trappen, OV en deelmobiliteit; en tot slot de auto.

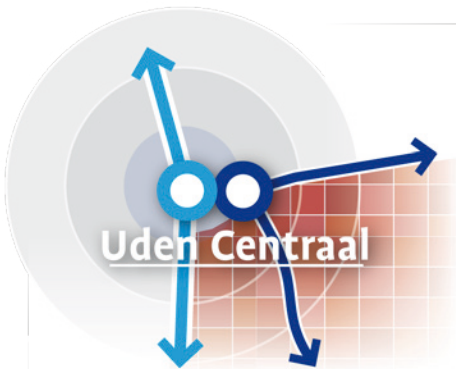

3.3.1 a Meer ruimte voor het actieve vervoer

In de toekomst bieden we meer ruimte aan de wandelaar en fietsers door te werken aan brede, groene en veilige wandel- en fietspaden die uitnodigen tot het laten staan van de auto en het kiezen voor deze actieve vervoersmiddelen (zie ook 'kern vergroenen, 3.1 k').

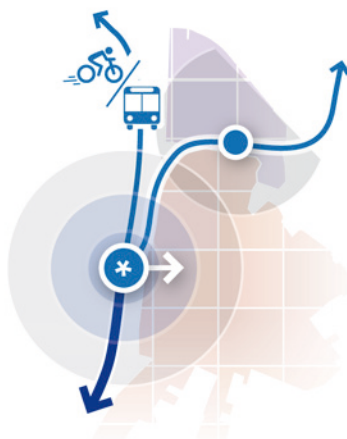
We zetten in op goede lokale en regionale (**snel**)fietsroutes om alle voorzieningen bereikbaar te houden zonder dat daar een auto voor nodig is. We richten onze infrastructuur zo in, dat mensen verleid worden om de fiets i.p.v. de auto te nemen. Dit betekent bijvoorbeeld in en tussen de kernen (voor de korte afstand) aantrekkelijke, groene en veilige, wandel- en fietspaden en tussen de kernen en de regio (lange afstand) directe snel-fietsroutes met bijbehorende faciliteiten (o.a. stalling met oplaadpunt).

3.3.1 b Hoogfrequente regionale verbinding (BRT)

We streven naar een **Bus Rapid Transit (BRT)** via de A50/A59 om de (boven) regionale bereikbaarheid van de gemeente Maashorst te verbeteren. Deze BRT is een vorm van hoogwaardig openbaar vervoer met hoge kwaliteit op basis van busvervoer met hoge snelheid en regelmaat.

Langs de A50 realiseren we een of meerdere **op- en overstapplaatsen** waarmee onze kernen verbonden zijn en waardoor onze gemeente als geheel is aangesloten op het (boven)regionaal vervoersnetwerk. Dit vormt de ruggegraat van het mobiliteitsnetwerk in 2050. Mede door de aanwezigheid van ziekenhuis Bernhove, heeft de noordwestzijde van Uden de beste papieren om op termijn uit te groeien tot BRT-halte 'Uden Centraal'.

3.3.1 c Mobiliteitsnetwerk en -hubs

Vanuit dit BRT-netwerk strekt vervolgens een **aanvullend mobiliteitsnetwerk** zich uit in alle windrichtingen. Hierbij kan slim worden voortgebouwd op bestaande regionale busverbindingen: onder andere buslijn 99 (richting Grave-Wijchen-Nijmegen), lijn 91 (Mill-Cuijk), lijn 322 (Gemert-Eindhoven), lijn 294 (Oss en Ravenstein) en lijn 157 (Oss en Veghel) kunnen in snelheid, frequentie en onderlinge aansluitingen verder geoptimaliseerd worden.

Wat verder bijdraagt aan het doorontwikkelen van het mobiliteitsnetwerk is het realiseren van één lokale (**deel**)**mobilitieitshub in/nabij ieder dorpshart**. Mobility as a Service is in de toekomst vanzelfsprekend. Via slimme diensten combineren bewoners en ondernemers allerlei vormen van vervoer, om snel en eenvoudig van A naar B te reizen. Denk aan het OV, de (deel)auto, taxi of deelfiets.

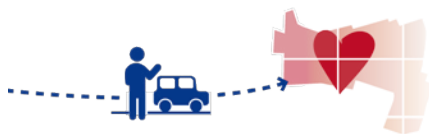

terug naar de kaart

De basis hiervan ligt in accurate en actuele informatie over alle beschikbare vervoersopties, die je eenvoudig reserveert, boekt en betaalt. Onze inwoners reizen op die manier zo makkelijk, comfortabel en slim mogelijk, en laten daardoor de auto vaker staan.

Hiermee kunnen we de kernen onderling verbinden en tegelijkertijd de nabijheid van (regionale) voorzieningen vergroten. De aard en omvang van een HUB kan per kern en locatie verschillen. Sowieso is het streven dat er binnen een acceptabele afstand van de woningen in de kernen ook een OV-halte is.

3.3.1 d Lokale/sociale vormen van mobiliteit

Lokale en sociale mobiliteit betekent mobiliteit voor en door elkaar. Hierbij kan gedacht worden aan buurtbussen die door vrijwilligers mogelijk worden gemaakt, of een sociale taxidienst (zoals AutoMaatje van ANWB), maar ook een netwerk van deelfietsen die op verschillende plaatsen binnen onze gemeente gestald en gebruikt kunnen worden. Deze mobiliteitsoplossingen vormen, zeker in de kleine kernen en het buitengebied, een belangrijke aanvulling op het 'reguliere' openbaar vervoer.

Daarnaast willen we in de mobiliteitstransitie ook de 'zachte' (niet-fysieke) kant van mobiliteit betrekken: denk bijvoorbeeld aan fietslessen voor migranten of het stimuleren van wandel- en fietsclubs in de gemeente.

Extra aandacht dient er te zijn voor de kwetsbare inwoner. Voor kwetsbare inwoners geldt in het algemeen dat hun bereik afneemt naarmate hun kwetsbaarheid toeneemt. Als hun leefwereld niet veel groter meer is dan de eigen wijk of kern, is het van belang dat zij in elk geval de basisvoorzieningen kunnen blijven bezoeken (ontmoeting, winkel, huisarts e.v.). Denkbare voorbeelden zijn de Muzemobiel (Uden Noord) evenals 'scootmobiel pools' (locaties waar deelvervoer beschikbaar is voor minder validen).

3.3.2 Voorzieningen

De gemeente Maashorst heeft de ambitie een aantrekkelijke plek te zijn om te wonen, te werken en te bezoeken. Een plek waar iedereen zich veilig voelt en waar het voorzieningenniveau op peil is. Om dit te bereiken zetten we in op het goed ontsluiten van voorzieningen (zie 3.3.1, mobiliteitstransitie) en op een zekere mate van verdichting/verstedelijking nabij onze bestaande voorzieningenclusters. Daarbij streven we tevens naar het behouden en/of het versterken van een goed woon- en leefklimaat en het behoud van onze karakteristieken (waaronder ons (im)materiële erfgoed).

We beschouwen hier onze ambities op het gebied van ‘voorzieningen’ in de breedste zin van het woord. Naast belangrijke dagelijkse voorzieningen, zoals winkels of openbaar vervoer, gaat het ook om belangrijke openbare diensten, zoals bibliotheken, zorgclusters en het gemeentelijk loket. Een goed woon- en leefklimaat reikt zelfs nog verder dan sec ruimtelijke aspecten (zoals hoeveel en waar bepaalde diensten te vinden zijn). Juist de meer ‘zachte’ aspecten dragen bij aan een prettig leefklimaat met een goede sociale cohesie en een gezonde leefstijl; denk bijvoorbeeld aan de toegankelijkheid/inclusiviteit van onze voorzieningen, het gevoel van ‘erbij horen’, de kans op vanzelfsprekende/spontane ontmoetingen, het positieve effect van een groene leefomgeving, etcetera.

Woningbouw zien wij als een middel om deze aspecten op het gewenste niveau te houden en, waar nodig, verder te bevorderen. We zien de verstedelijkingsopgave (namelijk het inbreiden/transformeren van woon-/werkgebieden nabij voorzieningen, zie ook 3.3.3), als kans om nieuwe energie en kracht te geven aan het bestaande bebouwde gebied. Een efficiënt ruimtegebruik in de gemeente Maashorst leidt uiteindelijk tot meer draagvlak voor (bestaande en nieuwe) voorzieningen.

3.3.2 a Draagvlak behouden voor voorzieningen

We houden onze gezonde mix van commerciële en maatschappelijke voorzieningen op peil en bevorderen deze waar nodig. In de gemeente Maashorst kunnen onze inwoners hierdoor een leven lang gezond en prettig wonen.

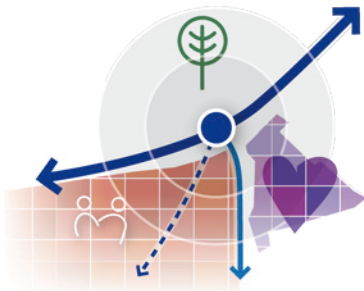
Een algemene tendens is dat de gemiddelde huishoudensgrootte in Nederland daalt. Hierdoor neemt het draagvlak door voorzieningen geleidelijk af. Wij kiezen daarom voor (duurzame) **inbreiding** binnen de bestaande kernen en **nabij voorzieningen**. Door meer huizen, en dus meer huishoudens

3 terug naar de kaart

te vestigen in hetzelfde gebied, blijft het aantal bewoners naar rato gelijk. Daarmee blijft ook het draagvlak voor voorzieningen behouden in de gemeente Maashorst. Om dit te bereiken wordt het nieuwe woningaanbod afgestemd op de doelgroepen van de voorzieningen in de betreffende kern. Een gevarieerd woningaanbod zorgt voor verschillende doelgroepen en zal bijdragen aan het in stand houden of versterken van (een mix van) het voorzieningenniveau in de kernen.

3.3.2 b Goed bereikbare voorzieningen

Niet ieder dorp zal over iedere voorziening kunnen beschikken. In Uden is bijvoorbeeld meer draagvlak voor kledingwinkels dan in Schaijk of Volkel. Ook een zwembad is zo'n bovenlokale voorziening. Om toch te zorgen dat het voorzieningenniveau voor alle inwoners van onze gemeente op peil is, zetten we in op **goede verbindingen** tussen de kernen en de belangrijkste voorzieningen(clusters), zoals bijvoorbeeld het ziekenhuis Bernhove. Meer over de ambities op het gebied van mobiliteit vindt u [in paragraaf 3.3.1](#).

3.3.2 c Toegang tot zorg en onderwijs

In Maashorst heeft iedereen goede toegang tot 1ste lijns zorg (huisarts, fysiotherapeut, tandarts, apotheek). Dit doen we, bij voorkeur, door te zorgen voor een goede spreiding van praktijken over de kernen. Van een goede dekking is sprake als patiënten zelf binnen 10 minuten (lopend, fiets) bij de arts kunnen zijn. Waar dit niet kan, is aanvullend een goede digitale bereikbaarheid (via glasvezel) belangrijk.

Daarnaast is de leefbaarheid in de kernen gebaat bij het hebben van een basisschool op minder dan 2 km van huis, maar bij voorkeur op ca. 10 minuten afstand (lopend of fietsend). Vervolgonderwijs kan niet in elk kern, maar de bereikbaarheid daarvan via veilige fietsverbindingen is belangrijk voor de leefbaarheid en het kunnen opgroeien in de kern waar je geboren bent.

3.3.2. d Detailhandel, horeca en dienstverlening

Op het gebied van winkels, horeca en dienstverlening neemt het centrum van Uden een belangrijke regionale positie in. Er zijn veel voorzieningen aanwezig en het centrum krijgt veel bezoekers van buiten Uden. Deze regionale positie willen we behouden en verder versterken. Ook de Woonboulevard in Uden heeft een regionale positie die we graag willen behouden. De dorpscentra van Schaijk, Zeeland, Volkel, Odiliapeel en de kern van Reek hebben een belangrijke verzorgingsfunctie voor de inwoners. We streven ernaar om deze positie voor de inwoners zo sterk mogelijk te houden door de aantrekkelijkheid en de verblijfskwaliteit verder te versterken. Dagelijkse voorzieningen zoals het doen van boodschappen willen we graag toegankelijk houden voor alle inwoners.

3.3.2 e Maatwerk per buurt(schap)

We zorgen ervoor dat ook de bereikbaarheid van zorg en voorzieningen voor inwoners (en bezoekers) van ons buitengebied op orde is. Dit vraagt om creatieve oplossingen om te zorgen dat, zeker bij toenemende kwetsbaarheid, bewoners ook in de buitengebieden 'thuis' (= in de eigen leefomgeving, niet per sé het eigen huis) kunnen blijven wonen, in plaats van verplicht te verhuizen naar een locatie in meer versteende(/verstedelijke) gebieden.

3.3.2 f Voorzieningen t.b.v. een gezonde arbeidsmarkt

Iedereen moet mee kunnen doen op de arbeidsmarkt. Als gemeente vinden wij het belangrijk dat enerzijds de bedrijvigheid aansluit bij onze beroepsbevolking; anderzijds vinden wij het van belang dat bewoners zich levenslang kunnen blijven ontwikkelen. **Onderwijs en kennisdeling** zijn dan ook belangrijke voorzieningen, met name vanuit een hybridemodel van leren en werken. Ook zetten we ons in om onbenut arbeidspotentieel alsnog in te kunnen zetten. Hiervoor is (opnieuw) naast nabijheid van geschikte werkgelegenheid, ook nabijheid van onderwijsvoorzieningen belangrijk.

Als gemeente maken we bovendien onderdeel uit van een breder provinciaal netwerk waarin **kennisdeling en innovatie** tot bloei komt. De provincie stimuleert dat clusters (industriële districten) elkaar versterken om onder andere de innovatiekracht onder bedrijven te vergroten. Voor een aantal clusters investeert de provincie in campussen om ontwikkelingen op gang te brengen, verbindingen te leggen en te versterken. Dit campusmodel is in Maashorst gehanteerd bij de opzet van de Groene Campus Uden (meer hierover in [paragraaf 3.2, onderdeel k.](#)).

terug naar de kaart

3.3.3 Verstedelijking

De gemeente Maashorst heeft de ambitie om te voorzien in de eigen woonbehoefte, waarbij er per kern sprake is van voldoende, passend en betaalbaar aanbod. Daarbij hanteren we het principe van ‘inbreiding gaat voor uitbreiding’. Deze intensivering van het grondgebruik binnen onze kernen wordt ook wel ‘verstedelijking’ genoemd. Waarom vinden we dit belangrijk? En hoe zien we dit voor ons?

We zien verdichten en verstedelijken als kans om nieuwe energie en kracht te geven aan bestaande wijken en kernen. Het draagvlak voor voorzieningen, zoals winkels, horeca, zorgvoorzieningen, onderwijs, verenigingen neemt hierdoor toe (zie paragraaf 3.3.2 hiervoor). Ook ontstaan door het integraler benutten van de beschikbare ruimte, meer mogelijkheden om woningbouwontwikkelingen te koppelen aan het creëren van maatschappelijke meerwaarde. Denk daarbij aan het vergroenen, het verduurzamen het vergroten van de diversiteit en doorstroming binnen buurten, wijken en kernen.

Om voorgaande te bereiken hanteren we, ten aanzien van zuinig ruimtegebruik, het principe van **inbreiding voor uitbreiding**. Naast nieuwe plannen op inbreidingslocaties (herstructurering) willen we de bestaande woningvoorraad en de transformatiepotentie (zie kader hiernaast) optimaal benutten. Op deze manier gaan we zuinig om met de beschikbare ruimte en geven we nieuwe energie aan kernen, wijken en buurten.

3.3.3 a Duurzame verstedelijking

De gemeente Maashorst koppelt daarbij het thema ‘verstedelijking’ één op één aan klimaatbestendigheid. We willen onze ecologische footprint verkleinen, dus we moeten zuinig en zorgvuldig omgaan met de beperkte ruimte die we tot onze beschikking hebben.

De gemeente Maashorst stelt daarom hoge eisen aan een duurzame kwaliteit van de woon- en leefomgeving. We doen dit voor de gezonde leefkwaliteit van onze huidige bewoners en voor onze toekomstige generaties. We proberen daarbij vanzelfsprekend om onze circulariteit te vergroten: o.a. door het hergebruik van materialen; het flexibel inzetten van gebouwen en het gebruik van duurzame bouwstoffen.

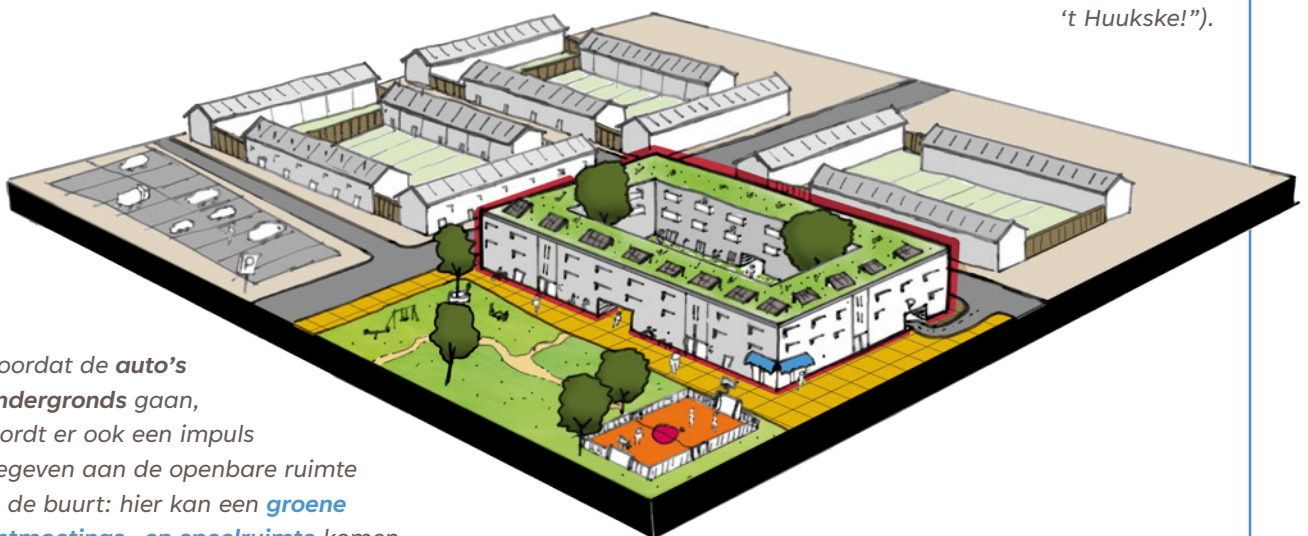
Duurzame verstedelijking is breder dan de fysieke omgeving (energetisch, klimaat, ecologisch). Het heeft ook betrekking op de sociale omgeving (diversiteit, inclusiviteit, ontmoeting e.d.). De ‘gezonde wijk’ is voor ons de basis voor vitale, krachtige kernen en wijken waarin inwoners zoveel als mogelijk in de eigen woonomgeving kunnen blijven wonen. Woningbouwontwikkelingen leveren daarmee tegelijkertijd een bijdrage aan het verbeteren van klimaatadaptatie, het versterken/behouden van de leefbaarheid en het bevorderen van de gezondheid van onze inwoners (zowel in onze kernen als in het buitengebied).

Duurzame verstedelijking in beeld

In het (fictieve) voorbeeld hieronder is een bestaand blok van naoorlogse eensgezinswoningen vervangen door **een klimaatneutraal woongebouw** met een grotere variatie aan woningtypen. Hierdoor kunnen bewoners hun gehele wooncarrière in de eigen buurt blijven.

Dit model laat zien dat we efficiënter om kunnen gaan met dezelfde ruimte. Door in de ontwikkeling ook (nieuwe) **sociale buurtfuncties** op te nemen, wordt gestimuleerd dat de huidige en de nieuwe buurtbewoners elkaar laagdrempelig kunnen ontmoeten (“ik zie je straks bij ‘t Huukske!”).

Doordat de **auto's ondergronds** gaan, wordt er ook een impuls gegeven aan de openbare ruimte in de buurt: hier kan een **groene ontmoetings- en speelruimte** komen.

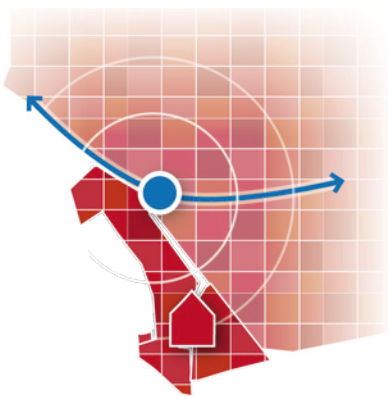

terug naar de kaart

3.3.3 b Gezonde woon- en leefomgeving

Binnen onze gemeente hebben wij oog voor een gezonde leefomgeving. Bij elke ontwikkeling kijken wij dan ook hoe deze bijdraagt aan de leefkwaliteit van de directe omgeving. Een initiatief is niet alleen inpasbaar op een perceel maar draagt door haar vormgeving en uitwerking ook bij aan grotere doelen binnen onze gemeente zoals vormgegeven in deze visie en daarmee aan de gezondheid van onze inwoners, ondernemers en bezoekers.

3.3.3 c Woningbouwlocatie (uitbreiding)

Zoals hiervoor aangegeven hanteren we in de woningbouwopgave het principe: 'inbreiding gaat voor uitbreiding'. Nieuwe woningbouwontwikkelingen realiseren we zoveel als mogelijk nabij voorzieningen; hiermee zetten we een mobiliteitstransitie in gang (zie 3.3.1) en behouden we het draagvlak voor de lokale voorzieningen (zie 3.3.2). Maar, daarmee sluiten we uitbreiding niet uit.

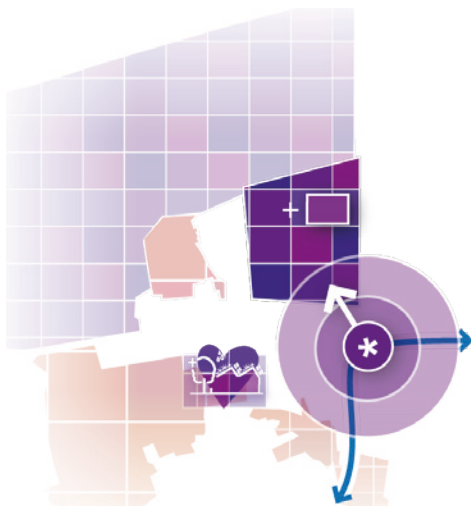
We beschouwen woningbouw als een 'rijdende trein' die we op de rails willen houden. Tegelijkertijd zijn we (met name in het buitengebied én op uitbreidingslocaties) kritisch op nieuwe toevoegingen. In sommige gevallen is uitbreiding in de 5 kleinere kernen te verantwoorden omdat daar, gelet op behoud van het dorpse karakter, minder intensief kan worden verdicht dan in bijvoorbeeld Uden. Let wel: inbreiding heeft ook hier de voorkeur boven nieuwe uitbreidingslocaties.

In het geval van uitbreiding bieden wij ruimte aan kwalitatief goede plannen. Dit zijn plannen die een aanvulling vormen op de bestaande voorraad (incl. bestaande plannen), die voorzien in de kwalitatieve behoefte (naar typologie, soort, prijssegment, doelgroepen etc.) en die ontwikkeld worden in lijn met de andere doelen in het betreffende gebied (bijvoorbeeld natuur ontwikkeling). We hanteren daarbij het uitgangspunt: 'kwaliteit gaat voor kwantiteit en snelheid'.

3.3.3 d Wonen in het landelijke gebied en buurtschappen

De gemeente Maashorst biedt beperkt ruimte aan nieuwe vormen van (kleinschalig) wonen in het buitengebied. De gemeente Maashorst hanteert bij toevoegingen dat elk gebied of buurtschap haar karakter/identiteit behoudt en, waar mogelijk, ook versterkt (in lijn met de vastgestelde streefbeeld per bebouwingsconcentraties). De in de buurtschap liggende cultuurhistorische waardevolle bebouwingen en historische elementen en openheid in het landschap dienen daarbij behouden te blijven.

3.3.3 e Ontwikkeling bedrijvigheid

We blijven ons MKB-netwerk faciliteren. We koesteren de bestaande bedrijvigheid in de gemeente door het netwerk verder te versterken. Groeiruimte voor MKB is er in alle kernen. Nieuwe grootschalige bedrijven verwijzen we door naar de grootschalige bedrijventerreinen in de regio. Aangezien de ruimte in onze gemeente beperkt is, zetten we in op het benutten van de inbreidingsruimte op bestaande bedrijventerreinen.

Daar waar mogelijk intensiveren we door bijvoorbeeld lege plekken te ontwikkelen en door na te denken over gezamenlijk gebruik van parkeerterreinen/-gebouwen of door (waar mogelijk) de hoogte in te gaan met bedrijfsgebouwen. We geven daarnaast ruimte aan bedrijfsverzamelgebouwen ter stimulering van de netwerkeconomie.

Daar waar toch behoefte is aan nieuwe bedrijventerreinen, zijn dit de gehanteerde criteria:

- Aansluitend op bestaande terreinen
- Aansluitend op bestaande infrastructuur
- In de nabijheid van ov-verbindingen
- Niet onevenredig afbreuk doen op cultuurhistorische, landschappelijke en grotere groenstructuren

3.3.3 f Duurzame bedrijventerreinen

Evenals bij de woningbouw, geldt ook op bedrijventerreinen het principe van duurzame verstedelijking. Ten eerste proberen we de ruimte die we hebben zo efficiënt mogelijk te benutten (zie 3.3.3 e hiervoor). Daarnaast verduurzamen we onze bedrijventerrein zodat deze toekomstbestendig zijn en zodat onze ecologische en co2-footprint verkleind wordt.

Dit doen we door samen met de ondernemers uit onze gemeente en op basis van de beschikbare kennis en expertise uit de regio, te werken aan bijvoorbeeld een gezamenlijk energieopslag, de aanleg van zonnepanelen op (groene) daken, vergroten van de waterberging, aanleg van groene buitenruimte, etcetera.

**“De regionale verstedelijking-
strategie geeft nieuwe energie
aan bestaande wijken en kernen”**

Als gemeente werken wij conform Brabantbrede afspraken over de verstedelijkingsopgave. We nemen deze uitgangspunten mee in onze afweging van de toekomstige woningbouwontwikkelingen en zijn verwerkt in deze visie.

Verstedelijking in Brabant

Binnen Brabant wordt gewerkt aan vijf thema's die toekomstig leidend moeten zijn om te komen tot een duurzame en toekomst verstedelijking en gebruik van de (beperkt) beschikbare ruimte. Dit betreft:

- Bodem en watersysteem als basis voor de verstedelijking
- Landschap en natuur groeien mee met verstedelijking
- Nieuwe woningen versterken bestaande stad en dorp
- Mobiliteitstransitie maatwerk voor stad en dorp
- Kwalitatieve werkgebieden als randvoorwaarde voor een circulaire economie

Binnen de stedelijke regio 's-Hertogenbosch waar onze gemeente deel van uitmaakt zijn deze doorvertaald naar de volgende vijf thema's:

- We zetten het polycentrisch karakter van de regio in zijn kracht, complementariteit door het vergroten van de onderlinge verscheidenheid
- Met schaa sprong in verstedelijking zetten we in op stedelijke huiskamers voor de regio
- Woningbouw als meekoppelkans
- Verstedelijking start met bodem- en watersysteem;
- Groen en blauw groeien mee met verstedelijking

Ook heeft de verstedelijkingsstrategie tot doel om gezamenlijk de regio sterker te maken. Daarbij wordt gezamenlijk ingezet op:

- BRT verbindingen en mobility-hubs;
- De transformatie van na-oorlogse woonwijken en de koppeling met duurzaamheidsdoelstellingen;
- Het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen;
- Het verder uitbouwen van stedelijke interactiemilieus, zoals deze bijvoorbeeld kunnen ontstaan bij Kastanjeweg-Oost, maar ook het gebied rondom de Udenseweg/Hockeyweg;
- De ontwikkeling van landschapsparken (voor ons gaat het om de zone tussen de Maashorst en Uden);
- Een dorpenstrategie om de leefbaarheid en bereikbaarheid van de dorpen ook in de toekomst te waarborgen.

terug naar de kaart

3.3.3 h Behoud karakteristieke kenmerken en identiteit

We behouden en beschermen de karakteristiek en cultuurhistorie van onze dorpskernen. Verdichting kan er voor zorgen karakteristieke onder druk komen te staan. Het gebruik en (wellicht) gebouwmassa's in dorpen intensiveert en er zal dus sprake zal van een zekere mate van verstedelijking. Ook intensiever gebruik van bestaande gebouwen levert meer "ruimtedruk" op. Dit betekent dat in specifieke gevallen altijd onderzocht dient te worden wat de toegevoegde waarde van intensiveren voor een kern is.

Iedere kern binnen de gemeente Maashorst heeft zijn eigen identiteit, die bij ontwikkelingen voor verdichting goed onderzocht dient te worden. Onderdeel hiervan is inzicht in bestaande (potentieel) waardevolle elementen, die behouden moeten blijven om de identiteit van de kernen te behouden en te versterken. Het hergebruiken van bestaande gebouwen of locaties kan als vliegwiel fungeren voor verdere ontwikkeling en vernieuwing in de omgeving. De manier van verdichten is altijd maatwerk.

3.3.3 i Ontwikkelen met het oog op gezondheid

Door verdichting neemt de gemiddelde afstand tot de lokale voorzieningen af. De kortere afstanden maken de fiets (of vergelijkbare vervoermiddelen) automatisch tot een aantrekkelijker vervoermiddel; hoe korter een afstand hoe minder geschikt de auto is als vervoermiddel. Lopen en fietsen zijn zeer ruimte-efficiënte vervoermiddelen, welke bijdragen aan de mogelijkheid het gebruik van de openbare ruimte te intensiveren en het verblijfsklimaat van de openbare ruimte te verbeteren.

Daarnaast is fietsen en wandelen gezond. Nieuwe ontwikkelingen ontwerp we meer op de fiets en de wandelaar en beperkt op autogebruik voor lokale verplaatsingen (binnen de kernen, en daartussen (0-10 kilometer)). Door minder ruimte te reserveren voor autoverkeer (wegen en parkeerplaatsen) is er meer

ruimte beschikbaar voor ontwikkeling en een goede inrichting van de openbare ruimte die bijdraagt aan bewegen, ontmoeten en een gezond woonklimaat in algemeenheid. [overlap met mobiliteit?]

3.3.3. j Groen wordt mee ontwikkeld met het oog op gezondheid en biodiversiteit

Maashorst streeft er naar de groenste gemeente van Nederland te zijn. Vernieuwing van plekken en gebieden zal gepaard moeten gaan met vergroening. Dit kan enerzijds door gebouwen te vergroenen. Kwalitatieve vergroening van gebouwen heeft positieve effecten op hittestress en de binnenstedelijke wateropgave. Daarmee heeft het positieve effecten op het welzijn van onze inwoners.

Anderzijds moet er gewerkt worden aan bevordering en ontwikkeling van de ontspannings- en ontmoetingsfunctie van openbaar groen. Openbaar groen draagt met die belangrijke kwaliteiten bij aan het welzijn en de gezondheid van onze inwoners, zowel in de vorm van gebruiksgroen als in de vorm van zichtgroen. Inbreiding leidt tot toename van inwoners binnen gebieden en daarmee neemt de druk op en het belang van openbaar groene plekken alleen maar toe. Ontwikkelingen gaan in de toekomst daarom niet ten koste van het oppervlakte kwalitatief waardevol openbaar groen en dragen idealiter bij aan de ontwikkeling hiervan. De ontwikkeling van openbaar gebied en groen wordt in de toekomst niet meer los gezien van nieuwe ontwikkelingen binnen onze gemeente. Belangrijk is hierbij dat de vergroening multifunctioneel ingezet en ingericht wordt.

Naast vergroening wordt ingezet op het principe “natuurinclusief bouwen”. Daarmee kunnen gebouwen en de openbare ruimte bijdragen aan natuurdoelstellingen als biodiversiteit door toegankelijkheid voor diverse soorten dieren, zoals vogels en insecten (natuurinclusief bouwen). Werk aan de vier ecologische V’s (voedsel, veiligheid, voortplanting, verplaatsing) voor meer soortenrijkdom.

3.4

Recreatie

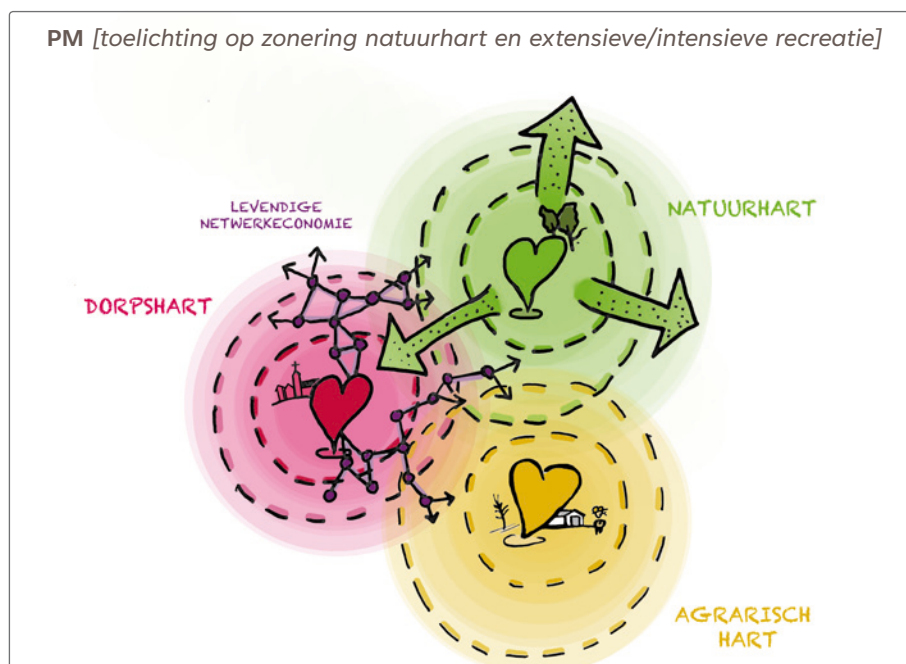
De ambitie van het college is om de meest aantrekkelijke toeristische gemeente van Brabant te worden met een sterke recreatieve sector (bestuursakkoord 2022-2026 'Samen bouwen we de Maashorst'). Natuurgebied De Maashorst ontwikkelt zich tot het aantrekkelijkste natuurgebied van de provincie.

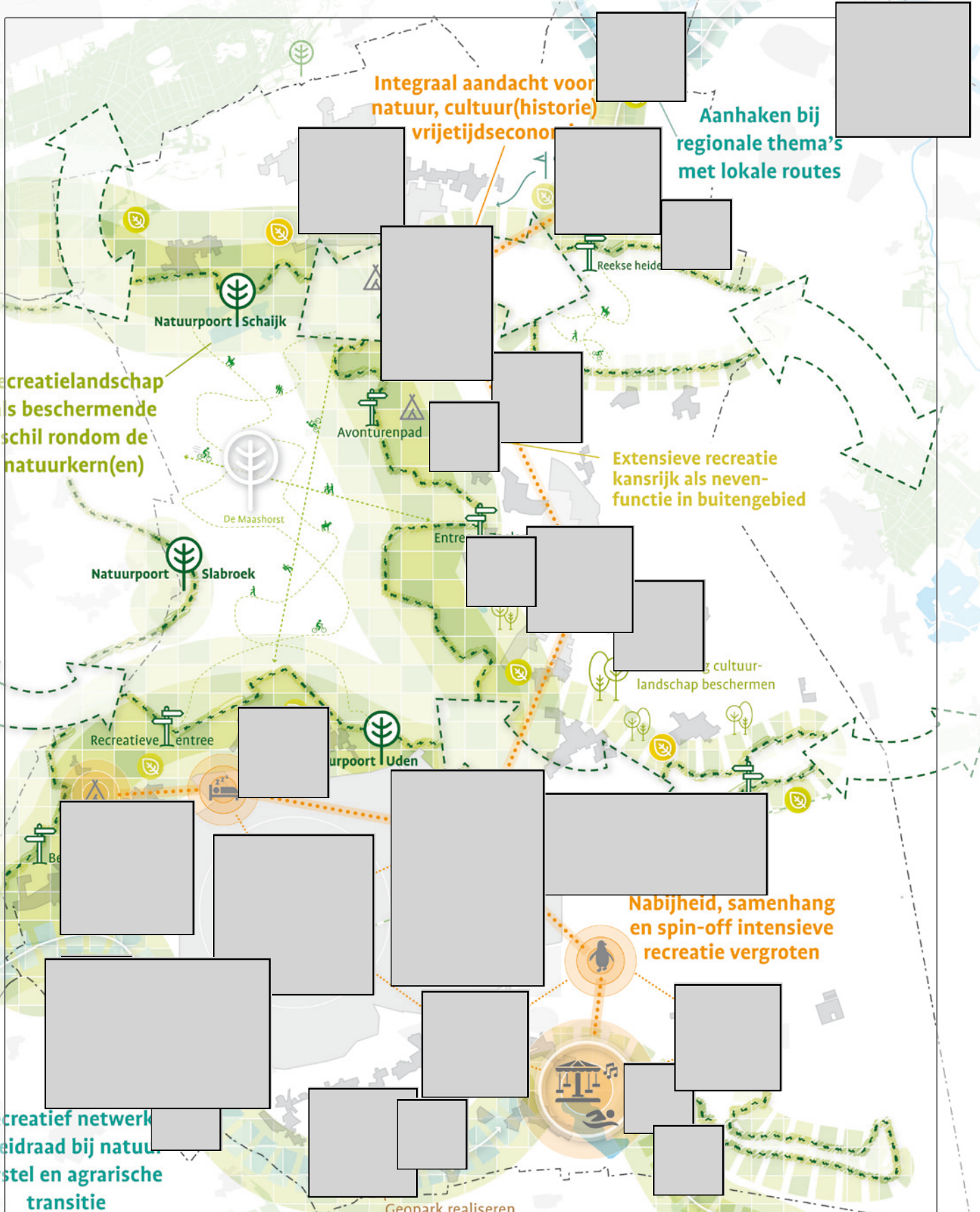
We willen ons nadrukkelijk richten op de hele gemeente en de omliggende regio. Om zo spreiding van bezoekers te creëren, maar ook om inwoners en ondernemers die niet dicht bij De Maashorst liggen kansen te bieden. Binnen het programma economie en recreatie & toerisme koesteren we ondernemerschap, zetten we in op profilering en gebiedsmarketing en willen we meer dagactiviteiten realiseren met respect voor de natuur.

We stimuleren recreatief gebruik van de natuur waarbij de balans tussen natuur en recreatieve druk voorop staat. Inwoners willen we meer tijd laten besteden in de gemeente en de regio. Recreatieve- en agrarische ondernemers krijgen ruimte om nevenactiviteiten te ontwikkelen om de toeristische recreatieve activiteiten te versterken. Er is maatwerk en ruimte voor initiatieven.

Recreatie

Integraal aandacht voor natuur, cultuur(historie) vrijetijdseconomie

Aanhaken bij regionale thema's met lokale routes

Recreatielandschap als beschermende schil rondom de natuurkern(en)

Extensieve recreatie kansrijk als nevenfunctie in buitengebied

Nabijheid, samenhang en spin-off intensieve recreatie vergroten

Recreatief netwerk als leidraad bij natuurherstel en agrarische transitie

Geopark realiseren

4 terug naar de kaart

3.4 a Versterken extensieve recreatie

We hebben een grote oppervlakte natuur binnen ons grondgebied dat deel uitmaakt van het Natuurnetwerk Brabant. De verschillende gebieden hebben **elk hun eigen karakter** en aantrekkingskracht voor de recreant. Hoofdrol is weggelegd voor De Maashorst (zie ook § 4.4 op pagina pagina 56), vanwege de omvang van het gebied en de diversiteit in de natuur.

De natuur is het belangrijkste in de natuurkern, hier zetten we in op versterking van de natuurkwaliteit. In de schil eromheen zijn mogelijkheden voor **extensieve recreatie**. We creëren een recreatielandschap als beschermende schil rondom de natuurkernen. We zorgen voor groene verbindingen van de natuur tot in de kernen en voor een verbetering van de oversteekplaatsen zodat inwoners van Maashorst op een prettige en laagdrempelige manier de natuur kunnen bezoeken. We creëren meer mogelijkheden voor inwoners om **'ommetjes te maken'** in de eigen woonomgeving.

Om de recreatieve druk te verspreiden versterken we de extensieve mogelijkheden voor recreatie in de andere natuurgebieden van Maashorst (Reekse Heide, Trentste bossen, Odiliapeelse bossen, De Leygraaf, Bedaf).

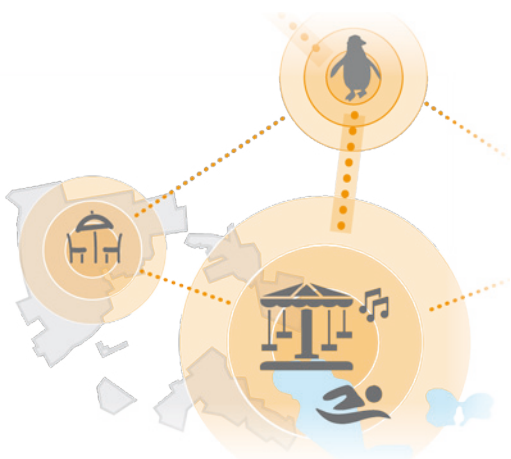
We stimuleren de **recreatieve verbindingen** tussen de deelgebieden van natuurgebied De Maashorst, zoals Herperduin en Bomenpark en van de natuurgebieden in onze omgeving zoals omgeving Maas, Keent, Beerse Overlaat, Hoge Raam, De Peel. Door integrale ontwikkeling van nieuwe natuur- en recreatieve verbindingen willen we het netwerk met elkaar verbinden en versterken.

3.4 b Versterken intensieve recreatie

Op plekken waar het landschap het toestaat, zetten we in op intensievere vormen van recreatie waar meer bezoekers op af komen.

Gebieden die zich hiervoor lenen zijn o.a. het gebied tussen Schaijk en Zeeland, **Hemelrijk** maar ook het centrum van Uden en de dorpskernen behoren tot het intensieve recreatienetwerk. Hier willen we de **samenhang en spin-off van de vrijetijdseconomie vergroten**.

Het **centrum van Uden** heeft een belangrijke economische en maatschappelijke functie voor Maashorst, en ook voor de regio. Het centrum heeft een **hoog voorzieningenniveau** en dit willen we **behouden en versterken**.

Uitgangspunten voor het centrum van Uden zijn economisch vitaal, levendig, groen, toegankelijk en herkenbaar.

De dorpscentra van Schaijk, Zeeland, Volkel, Odiliapeel en de kern van Reek zijn aantrekkelijke plekken voor de inwoners en voor de recreant. We verbeteren de aantrekkelijkheid van de dorpscentra zodat deze nog **meer uitnodigend zijn**, bijvoorbeeld om de horeca te bezoeken. We zorgen ervoor dat de kernen en de dorpscentra goed zijn aangesloten op het recreatieve fietsnetwerk en in iedere kern versterken we de mogelijkheden tot verblijven en **overnachten**.

3.4 c Kleinschalig cultuurlandschap behouden/herstellen

In de gehele gemeente hebben we oog voor de historische herkomst van de landschapsstructuur. Deze historische structuren en landschappen zijn authentiek en daarmee ook aantrekkelijk voor de recreant. Waar nog **historische kleinschalige landschapsstructuren** zichtbaar zijn proberen we deze te behouden en versterken. Waar de historische kleinschalige structuren (deels) verloren zijn proberen we deze te herstellen of gebruiken we de historische structuur als inspiratie bij landschapsinrichting waar mogelijk.

3.4 d Lokaal erfgoed behouden en inzetten als recreatieve trekpleister

We zoeken naar manieren om ons lokaal erfgoed in te zetten als unieke **recreatieve trekpleister**. Hiervoor zoeken we verbinding met lokale ondernemers en samenwerkingspartners. We kijken met hen naar mogelijkheden om een robuust erfgoed netwerk te ontwikkelen. Dit netwerk moet het makkelijker maken voor lokale partners om ons erfgoed te gebruiken in hun bedrijvigheid en activiteiten.

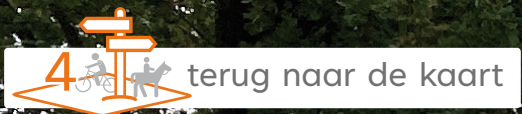

(Bouw-)activiteiten vinden plaats met **aandacht voor het aanwezige erfgoed**. Monumenten en cultuurhistorische panden worden zoveel mogelijk beschermd. Ook beschermen we waardevolle archeologische vindplaatsen en versterken we de zichtbaarheid hiervan.

Cultuurhistorie houdt niet op bij de gemeentegrens. Er zijn historische gebeurtenissen die we met de regiogemeenten uitdragen. We versterken de aanhaking bij **regionale thema's en routes**.

Denk hierbij aan het Duits Lijntje, Land van Ravenstein en de Zuider-waterlinie die ons met elkaar verbindt. Deze verhalen mogen niet verloren gaan en daarom worden activiteiten en routes georganiseerd.

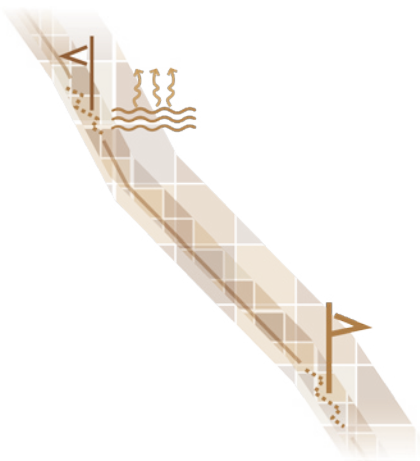

**“Het nieuwe
landschapspark
is er al, je moet het
alleen even zien!”**

PM

(intermezzo recreatie, bijv. **ontwikkeling van landschapspark?**)

4 terug naar de kaart

3.4 e Geopark realiseren

Voor het gebied met de horsten, slenken en breuken rondom de **Peelrandbreuk** is de ambitie de **UNESCO-status Geopark** te verkrijgen. Hiervoor gaan we de unieke landschappen zichtbaar en beleefbaar maken, waarmee de identiteit van de streek in zijn totaliteit wordt versterkt. Inwoners en stakeholders voelen zich verbonden en ontwikkelen initiatieven die bijdragen aan het geheel.

Er wordt blijvend gewerkt aan bescherming en herstel van het wijstverschijnsel (zie ook op pagina 60) en het ontsluiten hiervan voor een groter publiek. Dit doen we door het verbeteren van het fiets- en wandelnetwerk en de **informatievoorziening** voor de bezoekers in dit gebied. In Maashorst maken we unieke plekken meer zichtbaar zoals het St. Annabos in Uden en het wijstbosje bij Zeeland. Onderdeel van de UNESCO status is een verbinding van het gebied met het onderwijs en het bedrijfsleven.

3.4 f Recreatie als agrarische nevenfunctie

De aanwezigheid van recreanten en bezoekers in het buitengebied biedt **kansen voor nevenactiviteiten bij agrarische bedrijven**. Denk aan een B&B of een boerderijwinkel. Hiermee is zowel de recreant als de agrarische ondernemer gebaat.

Tevens biedt dit de bezoeker de mogelijkheid om eens te kijken op een agrarisch bedrijf. Het is belangrijk om de koppeling tussen consument en voedselproductie te versterken. Naast recreatie is ook educatie een wenselijke toevoeging aan de agrarische activiteiten.

3.4 g Verblijfsrecreatie

(Verblijfs)recreatie is onderscheidend en heeft een meerwaarde voor het bestaand aanbod. We stimuleren kwaliteitsverbetering en **ontwikkelmogelijkheden van de bestaande bedrijven**. Er liggen kansen voor bijzonder en uniek.

Aandacht is er voor meerdaags verblijf. De intensiteit van de ontwikkeling in combinatie met bestaande recreatieve functies moet in balans zijn met het gebied (leefbaarheid, infrastructuur, natuur). In de zone van extensieve recreatie kunnen kleinschalige overnachtingsaccommodaties (bijvoorbeeld tourcampings) ontwikkeld worden als nevenactiviteit.

3.4 h Versterken sport en recreatie

We zorgen voor bereikbare sportvoorzieningen voor alle inwoners. Sportlocaties liggen zoveel mogelijk in een groene omgeving, zijn bereikbaar, toegankelijk en multifunctioneel inzetbaar. Daarnaast stimuleren we het bewegen in de buitenruimte door een aantrekkelijke en veilige openbare ruimte.